



Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelle

Asia Lausunto yleiskaava-asiassa

Valituksenalainen päätös

Pyhäjärven kaupunginvaltuuston päätös 25.9.2023 § 62
Itämäen tuulivoimapuiston vaiheen 1 osayleiskaavaa koskien

Diaarinumerot 1510/2023 ja 1654/2023

Vastaselityksen antaja Pyhäjärven kaupunki (jäljempänä "**Kaupunki**")

Prosessiosoite Pyhäjärven kaupunki, Ollintie 26, 86800 Pyhäsalmi
p. 08 7697111

Valitukset

- 1) Ålandsbanken Tuulivoima 1 Ky (y-tunnus 3171466; jäljempänä "**ÅB**")
- 2) Anna-Maija Ojala, Timo Kangas, Kaisa Uusitalo, Hanna-Mari Vähätiitto, Joonas Vähätiitto, Jari Pennanen, Esa Haataja, Rauno Lamminaho, Risto Vähätiitto ja Jari Ojala (jäljempänä "**yksityishenkilöt**" tai "**valittajat**")

Lausunto

1 Vaatimukset

- (1) Kaupunki vaatii, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus jäljempänä esitetyin perustein hylkää valitukset kokonaisuudessaan ja pysyttää kaupunginvaltuuston päätöksen voimassa sellaisenaan.

2 Taustaa

- (2) Neoen Renewables Finland Oy (jäljempänä **"Hankekehittäjä"** tai **"Yhtiö"**) kehittää tuulivoimahanketta Itämeren alueella Pyhäjärven kaupungin alueella. Pyhäjärven kaupunginvaltuusto on päätöksellään 25.9.2023 § 62 hyväksynyt tuulivoimapuiston 1. vaiheen osayleiskaavan, joka mahdollistaa rakennuslupien hakemisen 24 kokonaiskorkeudeltaan enimmillään 300 metrin korkuisen tuulivoimalan rakentamiselle (jäljempänä **"Hanke"**). Viereisen Murtomäen tuulivoimapuiston omistava ÅB sekä ryhmä yksityisiä maanomistajia jättivät kaavapäätöksestä kaksi valitusta, joissa vaadittiin Pohjois-Suomen hallinto-oikeutta kumoamaan valtuuston päätös.
- (3) Kaupunki katsoo alla esitetyin perustein, ettei edellytyksiä kaavapäätöksen kumoamiselle valituksissa esitetyillä perusteilla ole olemassa.

3 ÅB:n valitus

3.1 Valituksen pääsisältö

- (4) ÅB on vaatinut Hanketta koskevan osayleiskaavapäätöksen kumoamista ja asian palauttamista uuteen käsittelyyn. ÅB katsoo, että Hankkeesta aiheutuu osalle Murtomäen tuulivoimapuiston

15:sta tuulivoimalasta ns. varjostushäviöitä (*wake effect*) Hankkeen itäisimpien tuulivoimaloiden blokattessa osan tuulen sisältämästä energiasta, mikä osaltaan vähentää Murtomäen tuulivoimapuiston tuotantoa ja saattaa osaltaan laskea sen teknistä elinikää. ÅB on tällä perusteella esittänyt, että Kaupungin päätös, jolla Hankkeen osayleiskaava on hyväksytty, ei ole huomionnut maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, "MRL") sekä maankäyttö- ja rakennusasetuksen (895/1999, "MRA") asettamia kaavoitusta koskevia edellytyksiä eikä hallintolain (43/2003, "HL") mukaisia hyvän hallinnon periaatteita.

(5)

ÅB on ensinnäkin esittänyt, että päätös ei perustuisi MRL 9 §:n tarkoittamalla tavalla riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, sillä kaavoituksen yhteydessä ei ÅB:n mukaan ole riittävästi arvioitu Hankkeen teknistaloudellisia vaikutuksia Murtomäen tuulivoimapuistoon. ÅB on esittänyt valituksessaan laskelman, jonka mukaan Murtomäen tuulivoimapuiston päätuulensuunnassa sijaitseva Hanke pienentäisi Murtomäen tuulivoimapuiston tuotantoa Hankkeen turbiinikoosta riippuen vuositasolla noin 9-12 % (24 000 – 31 000 MWh), mistä aiheutuisi Murtomäen tuulivoimapuistolle arviolta 1,0-1,3 miljoonan euron tulonmenetykset. ÅB:n käsityksen mukaan varjostusvaikutuksesta johtuvia tulonmenetyksiä koskevia kompensatiosopimuksia on tehty Suomessa jo 1-2 % tuotannon pienentymisestä. ÅB on myös vedonnut hyvään hankekehitystapaan, josta ÅB:n mukaan tulisi seurata, että toisen tuulivoimapuiston päätuulensuunnassa uutta tuulivoimahanketta ei lähtökohtaisesti tulisi sijoittaa alle kahden kilometrin päähän, ja että saman tuulivoimapuiston sisälläkin tuulivoimalat tulisi sijoittaa toisistaan vähintään viiden roottorinhalkaisijan päähän toisistaan.

- (6) ÅB on toisekseen esittänyt, että päätös ei olisi riittävästi huomioinut alueellisen maakuntakaavan sisältövaatimuksia (MRL 32.1 § ja 39.1 §), sillä Hankkeen kaava-alueen 24 tuulivoimalapaikasta yhteensä 11 sijoittuu osittain maakuntakaavoituksessa osoitetun tuulivoima-alueen (tv-1, 360 ja 361) ulkopuolelle. ÅB on katsonut, että maakuntakaavan aluevarauksesta poikkeaminen olisi edellyttänyt tarkempia perusteluja kaavaselostuksessa ja arviointia maakuntakaavan tavoitteiden toteutumisesta. ÅB on myös viitannut maakuntakaavan yleisiin suunnittelumääräyksiin, joiden mukaan maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoimala-alueiden ulkopuolelle voidaan toteuttaa tuulipuistoja, jotka eivät ole merkitykseltään seudullisia (10 tuulivoimalaa tai enemmän).
- (7) Kolmannekkseen ÅB on esittänyt, että kaavapäätös ei ole huomioinut MRL 39.2 §:n asettamia yleiskaavan vähimmäissisältövaatimuksia siltä osin kuin siinä ei ÅB:n mukaan ole huomioitu kyseisen pykälän 1-kohdassa tarkoitettua yhdyskuntarakenteen toimivuutta, taloudellisuutta eikä ekologista kestävyttä. ÅB:n mukaan kaavoituspäätös johtaisi toteutuessaan olemassa olevan infrastruktuurin tehottomaan käyttöön siltä osin kuin Murtomäen tuulivoimapuiston tuotanto heikkenee ja tuulivoimaloiden tekninen käyttöikä laskee.
- (8) ÅB on lisäksi esittänyt, että kaavapäätöksestä aiheutuisi ÅB:lle MRL 39.4 §:ssä tarkoitettua kohtuutonta haittaa edellä esitetyn liikevaihdon alenemisen muodossa. ÅB on muun muassa KHO:n ratkaisuun 109/2015 vedoten katsonut, että kohtuuttoman haitan kynnyks tulisi asettaa asiassa tavanomaista matalammalle siitä syystä, ettei ÅB hyödy kaavapäätöksestä. ÅB on myös vedonnut Suomen Tuulivoimayhdistys ry:n ("**STY**") Reilua tuulivoimaa

(25.3.2022) -julkaisussa esitettyyn kannanottoon, jonka mukaan jo muutamankin prosentin (0,5–4 %) tehokkuustappiot vuotuisissa sähköntuotantomäärissä tulisi ottaa tuulivoimaloiden sijoittelussa huomioon.

- (9) Lopuksi ÅB on seuraavin perustein esittänyt, että kaavapäätös olisi hyvän hallinnon perusteiden sekä hallinnon oikeusperusteiden vastainen:
- (10) Päätös on yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen, koska maakuntakaavan aluerajausta tarkasti noudattanut Murtomäen hanke jää maakuntakaavasta olennaisesti poikkeavaa Hanketta epäedullisempaan asemaan.
- (11) Päätös on suhteellisuusperiaatteen vastainen, sillä se aiheuttaa ÅB:lle merkittävää haittaa eikä ole ollut oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.
- (12) Päätös rikkoo luottamuksensuojan periaatetta, sillä ÅB:lle on syntynyt maakuntakaavan ja Murtomäen osayleiskaavan hyväksymisen myötä oikeutettu odotus siihen, että maakuntakaavan aluevarauksia noudatetaan ja että se saisi tuottaa tuulisähköä häiriöttä.

3.2 Pyhjärven kaupungin lausunto

3.2.1 ÅB:n tietoisuus Hankkeesta

- (13) ÅB:n valitusasiassa on kyse siitä, synnyttääkö tuulivoimahankkeelle laadittu osayleiskaava hankkeen omistajalle oikeutetun odotuksen eräänlaisesta puskurivyöhykkeestä tai "tuulenottoalueesta" myös osayleiskaavan rajojen ulkopuolella silloin, kun osayleiskaava sijoittuu maakuntakaavassa tuulivoimatuotantoon osoitetun alueen keskiosiin. ÅB:n valituksessa on maalailtu kuvaa, jossa kaupunki on

Murtomäen osayleiskaavan hyväksymisen jälkeen täysin yllättäen ja Murtomäen hankkeesta piittaamatta kaavoittanut viereen maakuntakaavan vastaisen kilpailevan tuulivoimahankkeen, joka sijoittuu liian lähelle Murtomäen hanketta ja varastaa siten osan sille kuuluvasta tuulesta.

(14)

Tässä lausumassa jäljempänä esitetyin perustein ÅB:n valituksessa esitetyt väitteet ovat kuitenkin virheellisiä ja MRL:iin perustumattomia, eivätkä ne tee Hankkeen osayleiskaavasta lainvastaista. Osayleiskaava ei luo ÅB:n esittämällä tavalla oikeutettua odotusta siitä, etteikö kunta voisi kaavamonopolinsa nojalla hyödyntää maakuntakaavassa tuulivoimaan osoitettua aluetta kunnan näkökulmasta tehokkaasti. Väitteet siitä, että Hankkeen tuulivoimalapaikat olisi asetettu osayleiskaavassa ikään kuin ”reilun pelin hengen” vastaisesti poikkeuksellisen lähelle Murtomäen hanketta tavalla, johon ÅB:lla ei ole ollut mitään mahdollisuuksia varautua, ovat niin ikään virheellisiä ja Suomessa toteutetuissa tuulivoimahankkeissa noudatettuihin toimintatapoihin nähden perusteettomia.

(15)

Murtomäen tuulivoimahankkeen osayleiskaava on saanut lainvoiman 24.5.2016 ja hankkeen on aikanaan kehittänyt YIT Suomi Oy (”YIT”). Kaupunki on Murtomäen hankkeen kehityksen aikana vuosina 2014-2018 useaan otteeseen tarjonnut YIT:lle mahdollisuutta kehittää tuulivoimaa laajemmalle alueelle Murtomäen hankealueen ympärille, ja siten tehnyt YIT:lle selväksi, että Kaupungin toiveena olisi hyödyntää maakuntakaavassa tuulivoimatoimintaan osoitetut tv-alueet 360 ja 361 mahdollisimman tehokkaasti. YIT päätti kuitenkin asiasta käytyjen keskustelujen jälkeen jatkaa Murtomäen hankkeen kehittämistä suppeampana kuin mitä maakuntakaava olisi mahdollistanut.

Pyrkimyksenä hyödyntää Murtomäen hankkeen ulkopuolelle jätetyt maakuntakaavan tv-alueiden 360 ja 361 länsi- ja lounaisosat Kaupunki käynnisti loppuvuonna 2019 neuvottelut Neoenin kanssa Hankkeen kehittämisestä. Tämän jälkeen asiat etenivät seuraavasti:

- (16) **Huhtikuu 2020:** Kaupunginhallitus hyväksyi maanvuokrasopimuksen alueella olevista kaupungin metsätiloista 20.4.2020
- (17) **Toukokuu 2020:** Kaupunki informoi YIT:tä maanvuokrasopimuksesta ja Hankkeesta. YIT ilmaisee huolensa Hankkeen aiheuttamista varjostusvaikutuksista Murtomäen hankkeelle.
- (18) **Kesäkuu 2020:** Kaupunginhallitus hyväksyy Hankkeen kaavoitussopimuksen Neoenin ja Kaupungin välille 29.6.2020. YIT:n esittämien huolien johdosta kaavoitussopimukseen kirjattiin Kaupungin aloitteesta nimenomaisesti, että osayleiskaavan laadinnassa huomioidaan alueen läheisyydessä sijaitseva Murtomäen tuulivoimaosayleiskaava-alue.
- (19) **Elokuu 2020:** Hankkeen osayleiskaavoitus laitettiin vireille 17.8.2020. ÅB ja YIT vierailevat Pyhäjärvellä keskustelemassa Murtomäen ja Itämäen hankkeiden yhteensovittamisesta. Keskustelussa käytiin läpi mm. tulevaa Hankkeen kaavoitusta ja osallisuutta kaavoitusprosessissa. Keskustelu liittyi siihen, että YIT ja ÅB neuvottelivat tuolloin Murtomäen hankkeen transaktiosta ja kaupungin ymmärryksen mukaan ÅB tarvitsi omaa Due Diligence-prosessiaan varten lisätietoja lähialueiden tulevista muista hankkeista ja niiden mahdollisista teknillistaloudellisista vaikutuksista Murtomäen hankkeelle. Samoihin aikoihin YIT käynnisti

Murtomäen hankkeen pohjois- ja itäpuolelle sijoittuvan uuden Murtomäki 2-nimisen hankkeen kehitystyöt.

(20) **Joulukuu 2020:** ÅB julkistaa ostaneensa Murtomäen hankkeen YIT:ltä.

(21) Edellä selostettujen Hankkeen kaavoituksen vaiheiden perusteella on ilmiselvää, etteivät Hankkeen sijainti Murtomäen hankkeen vieressä, osayleiskaavoituksen vaiheet tai Hankkeen potentiaaliset varjostusvaikutukset Murtomäen hankkeeseen ole tulleet ÅB:lle miltään osin yllätyksenä, vaan ÅB on päinvastoin itsekin osallistunut Hankkeen kaavoitusta koskeviin keskusteluihin Kaupungin ja YIT:n kanssa kaavoituksen alkumetreiltä lähtien, jolloin keskustelut ovat keskeisesti liittyneet juurikin varjostusvaikutuksiin ja niiden huomioimiseen. Kaupungilla ei luonnollisesti ole tietoa siitä, miten Hanke on huomioitu YIT:n ja ÅB:n välisessä transaktioprosessissa ja siihen liittyvässä ÅB:n riskinarvioinnissa. Varmaa on kuitenkin se, että ÅB on jo ennen Murtomäen hankkeen ostamista ollut tietoinen siitä, että sen viereen on kehitteillä toinen tuulivoimahanke, josta todennäköisesti aiheutuu Murtomäen hankkeen tuotantoon vaikuttavia varjostusvaikutuksia.

3.2.2 Selvitysten riittävyys (MRL 9 §)

(i) ÅB:n väitteet vakiintuneesta käytännöstä tuulivoimaloiden sijoittelussa eivät vastaa todellisuutta

(22) ÅB:n väite, ettei Kaupunki olisi MRL 9 §:n edellyttämässä laajuudessa selvittänyt Hankkeen varjostusvaikutusta Murtomäen hankkeeseen ja sen taloudelliseen kannattavuuteen, ja päätynyt siten kaavoittamaan Hankkeen tuulivoimalapaikoille osoitetut tv-alueet ”hyvän

hankekehitystavan” vastaisesti liian lähelle Murtomäen hanketta, on virheellinen.

(23)

Toisin kuin ÅB on esittänyt, Hankkeen tv-alueiden itäreunojen etäisyydet Murtomäen kaava-alueen rajaan sekä lähimpiin Murtomäen tuulivoimalapaikkoihin eivät ensinnäkään ole Suomen oloissa millään tavalla epätavallisen lyhyitä, kun niitä vertaillaan muihin lähekkäin sijoittuviin hankkeisiin. Esimerkiksi Neoenin omistama Lumivaaran 9 tuulivoimalan puisto sijoittuu Energiequellen omistaman samannimisen hankkeen koillispuolelle sen välittömään läheisyyteen. Neoenin voimaloista viisi sijoittuu alle 800 metrin etäisyydelle Energiequellen lähimmistä voimaloista, lähin vain 394 metrin etäisyydelle, ja Energiequellen puisto sijoittuu myös kokonaisuudessaan Neoenin puistosta lounaaseen eli alueen vallitsevassa tuulensuunnassa. Todettakoon, ettei hanketta tuolloin kehittänyt Prokon (jolta Neoen osti hankkeen 8.7.2022) sen paremmin kuin kukaan muukaan valittanut Energiequellen omistaman Lumivaara-puiston osayleiskaavasta tai muutoinkaan kyseenalaistanut kaavan lainmukaisuutta varjostusvaikutusten perusteella. Muina esimerkkeinä lähekkäin sijoittuvista, eri tahojen kehittämistä tai omistamista tuulivoimapuistoista, mainittakoon seuraavat:

- Kristiinankaupungissa sijaitseva Mikonkeitaan tuulivoimahanke (Element Powerin kehittämä ja nykyään Energiequellen omistama 16 tuulivoimalapaikan hanke) sijaitsee EPV Tuulivoima Oy:n omistamasta 34 tuulivoimalapaikan Metsälän hankkeesta itään, ja puistojen väliset tuulivoimalapaikkojen etäisyydet ovat lyhimmillään noin 800 metriä. Molemmat hankkeet sijaitsevat Pohjanmaan maakuntakaavassa tuulivoimala-alueeksi osoitetulla alueella.

- Siikajoelle sijoittuva Karhukankaan tuulivoimahanke (Suomen Hyötytuulen kehittämä 12 tuulivoimalapaikan hanke) sijaitsee Länsi-Itä suunnassa Element Powerin kehittämän Kangastuulen 21 tuulivoimalapaikan hankkeen välissä ja puistojen tuulivoimalapaikkojen etäisyydet ovat lyhimmillään noin 650 metriä. Suomen Hyötytuuli omistaa nykyään molemmat hankkeet.

(24)

ÅB:n väite, että Hankkeen tv-alueiden etäisyydet Murtomäen hankkeen lähimpiin voimalapaikkoihin olisivat myös tuulipuistojen tyypillisiä sisäisiä etäisyyksiä lyhyempiä, ei niin ikään perustu todellisuuteen. Vertailun vuoksi, esimerkiksi Neoenin omistamassa Mutkalammen tuulipuistossa (nominaalikapasiteetissa mitattuna Suomen suurin rakennettu tuulivoimapuisto) voimaloiden väliset etäisyydet ovat lähimmillään 403 metriä ja suurimmillaankin noin 700 metriä. Mutkalammen hankkeen roottorikokoon (150-162 metriä voimalasta riippuen) suhteutettuna yhdenkään tuulivoimalapaikan väli ei siten täytä ÅB:n esittämään viiden roottorinlavan vähimmäisvälimatekvaatimusta. Kun tarkastelee Suomen suurimpien toteutettujen tuulivoimapuistojen hyväksytyjä osayleiskaavapäätöksiä, ÅB:n viiden roottorinlavan peukalosääntö vaikuttaa itse asiassa jääneen laajalti toteutumatta sekä Ilmattaren omistamassa Piiparinmäen, että wpd:n omistamassa Karhunnevan kankaan tuulivoimapuistossa, olipa päätuulensuunta näillä paikkakunnilla sitten mistä ilmansuunnasta tahansa. Mainittakoon, että viiden roottorinlavan etäisyys toteutuu Murtomäen hankkeessakin vain juuri ja juuri kolmen voimalapaikan osalta.

(25)

ÅB:n voimalapaikkojen välisiä etäisyyksiä koskevat väitteet näyttävätkin perustuvan ajatukselle, jonka mukaan STY

viimeaikaiset kannanotot tuulivoimaloiden sijoittelua ja tuotantotappioiden minimointia koskien vastaisivat myös vakiintunutta hankekehityskäytäntöä, jota kaavoittajakin olisi velvollinen noudattamaan. Kuten edellisistä esimerkeistä ilmenee, tämä ajatus on kuitenkin virheellinen ja harhaanjohtava, eikä se vastaa todellisuutta. Se, että STY on julkaissut voimaloiden etäisyyksiä koskevia, ennen kaikkea tulevaisuuteen katsovia ja tuulivoimahankekehittäjille itselleen suunnattuja, suosituksia, jotka ovat Suomessa viime vuosina rakennetuissa isoissa tuulivoimahankkeissa noudatettuja toimintatapoja konservatiivisempia, ei tarkoita, että Suomen suurimmat tuulipuistot olisi pystytetty väärin tai että Itämeren sen paremmin kuin vaikkapa edellä mainittujen Lumivaaran, Kristiinankaupungin tai Siikajoen hankkeita koskevat osayleiskaavapäätökset olisivat lainvastaisia.

(26)

Tuulivoimaloiden varjostusvaikutus on sitä heikompi, mitä kauemmas ne sijoitetaan toisistaan, jolloin on täysin luonnollista, että jos STY julkaisee suosituksen tuulivoimaloiden sijoittelusta, se on luonteeltaan konservatiivinen. Reaalimaailma on kuitenkin tässä tapauksessa eri kuin ideaalimaailma, ja tuulivoimaloiden sijoittelussa on varjostusvaikutusten lisäksi otettava huomioon lukuisia muitakin tekijöitä (esimerkiksi pinnanmuodot, etäisyydet asutukseen, alueen luontoarvot ja muun maankäytön kuin tuulivoiman tarpeet), joiden johdosta varjostusvaikutusten näkökulmasta optimaalinen ratkaisu ei välttämättä ole kokonaisvaikutuksiltaan optimaalinen tai ylipäätään toteuttamiskelpoinen. Monessa tapauksessa STY:n suosituksiin tuijottaminen ikään kuin sitovina oikeusnormeina vain johtaisi siihen, ettei tuulivoimahankeita lähdettäisi lainkaan

kaavoittamaan. On siten sanomattakin selvää, ettei tuulivoimatoimijoiden edunvalvontajärjestön ensisijaisesti hankekehittäjille itselleen julkaisemista ideaalimaailman suosituksista voi missään tapauksessa johtaa sellaista päätelmää, että yksittäistä hanketta koskeva osayleiskaava olisi laitton, mikäli tuulivoimaloiden etäisyydet eivät kaikilta osin vastaisi tällaisia suosituksia.

(ii) MRL 9 § :stä ei voi johtaa kaavoittajalle velvollisuutta spekulatiivisten laskelmien tuottamiseen

(27) ÅB on valituksessaan katsonut, että Kaupunki olisi kokonaan sivuuttanut sen esittämät näkökohdat eikä muutoinkaan perustellut johtopäätöstään, ettei Hankkeesta aiheudu kohtuutonta haittaa Murtomäen tuulipuiston toiminnalle. Väite on todella erikoinen siihen nähden, että Kaupunki on päinvastoin reagoinut ÅB:n Hankkeen osayleiskaavaehdotuksesta Kaupungille toimittamaan kirjalliseen muistutukseen, joka toimitettiin vielä kuulemisajan päättymisen jälkeen, tarkistamalla kaavaehdotustaan ja siirtämällä tv-alueita tämän lausuman liitteenä olevasta karttakuvasta ilmenevällä tavalla (Liite 1). Kaksi suunniteltua tuulivoimalapaikkaa poistettiin kaavaehdotuksesta lopulta kokonaan. Tarkistetun kaavaehdotuksen selostusosassa (päiväty 12.9.2023) on todettu muun muassa seuraavaa:

”Itämäen I vaiheen tuulivoimapuiston suunnittelun yhteydessä on tunnistettu, että Murtomäen tuulivoimapuisto rajautuu Itämäen I vaiheen hankealueen itärajaan siten, että Murtomäen tuulivoimapuiston lähin tuulivoimala sijaitsee noin 800 metrin etäisyydellä Itämäen koillisimmasta voimalasta. Asiassa on tältä osin otettava

lisäksi huomioon, että Itämaen I vaiheen tuulivoimapuiston voimaloiden vaikutusten arvioinnissa ja suunnittelussa on pyritty varmistamaan Murtomäen tuulivoimaloiden tehokas toiminta jättämällä 400 metrin etäisyys Murtomäen tuulivoimapuiston hankealueen rajaan. Itämaen I vaiheen tuulivoimapuiston voimaloiden suunnittelussa on siten noudatettu tuulivoima-alan vakiintuneita ja hyviä suunnittelukäytäntöjä sekä yhteensovitettu alueen maankäyttöä Murtomäen tuulivoimapuiston kanssa. Vaikutukset viereisiin Murtomäki 1 ja Murtomäki 2 tuulivoimahankkeisiin on arvioitu ja pyritty ratkaisemaan niin, että Itämaen tuulivoimahanke muodostaisi tarkoituksenmukaisen, tehokkaan ja taloudellisen kokonaisuuden paitsi omana hankkeenaan myös osana Murtomäki 1 ja 2 sekä Itämäki -hankekokonaisuutta.

Itämaen I vaiheen tuulivoimapuistolla ei ole edellä kuvatuin tavoin sellaisia vaikutuksia, joita voisi pitää merkittävinä läheisille tuulivoimapuistoille taloudellisen toiminnan kannalta. Yhtenäinen tuulivoimapuistokokonaisuus (Itämäki, Murtomäki 1 ja 2) mahdollistaa taloudellisen ja tehokkaan uusiutuvan energiantuotannon järjestämisen sekä tarkoituksenmukaisen sähkösiirron järjestämisen niin, että maakunnallisesti tuulivoimasta koitua vaikutusalue tuotettua energiayksikköä

kohden olisi mahdollisimman pieni ja vaikutuksiltaan mahdollisimman vähäinen.”

- (28) Edellä esitettyyn nähden ja ottaen huomioon, ettei Hankkeen lähimpien tuulivoimalapaikkojen etäisyys Murtomäen hankkeen lähimmistä voimaloista edellä esitetyn valossa poikkea tavanomaisesta, on mahdotonta yhtyä ÅB:n väitteeseen, etteikö kaavaselostuksen perusteluissa olisi MRL:n edellyttämässä laajuudessa arvioitu Hankkeen vaikutuksia Murtomäen hankkeeseen osana kaavan laajempia maankäytöllisiä ja yhdyskuntarakenteellisia tavoitteita.
- (29) Valituksen perusteella jää jossain määrin epäselväksi, mitä lisäselvityksiä Kaupungin olisi ÅB:n näkökulmasta pitänyt arviointinsa tueksi tuottaa. Valituksen kappaleissa 26 ja 27 esitetyn perusteella ÅB vaikuttaa kuitenkin odottaneen, että Kaupungin olisi tullut laatia jonkinlaisia konkreettisia lukuja sisältäviä mallinnuksia ja/tai laskelmia Hankkeen vaikutuksesta Murtomäen hankkeen tuotantoon, ja sitä kautta liikevaihtoon. Tällaisia suoria tuotanto-odotuksia ei kuitenkaan tuulivoimasähkön luonteesta johtuen voida pitkälle aikavälille luotettavasti laskea, eikä sellaisten laatimista ole Suomessa edellytetty muidenkaan tuulivoimahankkeiden kaavoituksen yhteydessä. Esimerkiksi ÅB:n valituksen liitteenä esitetty Rambollin mallinnus, jonka ÅB on siis ensimmäistä kertaa esittänyt vasta hallinto-oikeudessa, antaa kylläkin osviittaa Murtomäen hankealueella vallitsevasta päätuulensuunnasta. Kaikki muu on kuitenkin pelkkää spekulatiota.
- (30) Varjostusvaikutuksen voimakkuus riippuu ensinnäkin pitkälti Hankkeen tuulivoimaturbiinien lopullisista mittasuhteista ja sijainneista tv-alueiden sisällä, ja nämä

tarkentuvat vasta rakennuslupavaiheessa. Kaavavaiheessa saadaan siten korkeintaan määritettyä karkea haarukka varjostusefektin vaikutuksesta tuotantoon. Sekään ei vielä kerro, minkälainen vaikutus Hankkeella on aidosti Murtomäen hankkeen kannattavuuteen, sillä sähköstä saatava pörssihintahinta vaihtelee kokonaistuotannon mukaan ja laskelmissa saadut euromäärät riippuvat näin pitkälti siitä, miten sähkön hinta on otettu laskelmissa huomioon. Jotta Hankkeen vaikutuksesta Murtomäen hankkeen liikevaihtoon voitaisiin saada edes jollain tasolla vertailukelpoisia euromääriä, laskelmassa tulisi huomioida mm. kulloisella tuulensuunnalla vallitsevat pörssisähkön spot-hintatasot. Itämäen ja Murtomäen hankealueilla vallitseva tuulensuunta (valituksen liitteenä olevan Rambollin laskelman perusteella läntiset ja eteläiset ilmansuunnat) on nimittäin yleisesti ottaen vallitseva tuulensuunta koko läntisessä Suomessa, jossa valtaosa Suomen tuulivoimatuotannosta sijaitsee. Tuulivoiman aiheuttaman ns. hintakannibalisaatioefektin seurauksena sähkön hinta on ko. tuulensuunnalla tyypillisesti alhainen – voimakkailla tuulilla usein jopa negatiivinen – jolloin kantaverkonhaltija Fingrid saattaa jopa joutua rajaamaan tuulivoimaloiden tuotantoa.

(31)

Toisin sanoen, Murtomäen puiston tuotannon ollessa korkeimmillaan, sen tuottamasta sähköstä saatava hinta on vastaavasti todennäköisesti heikoimmillaan, jolloin varjostusvaikutusten liikevaihtoa alentavaa vaikutusta koskevalta laskelmalta putoaa luonnollisesti pohja, jolle tätä ole otettu laskelmassa huomioon. Tässä valossa ei ole lainkaan yllättävää, että ÅB ei ole valituksessaan halunnut avata sitä, minkä laskukaavan perusteella se on päätynyt valituksen kappaleessa 26 esitettyyn 1,0-1,3 miljoonan euron vuotuisen tulonmenetysarvioon ja minkälaiseen

olettaamaan sähkön hintatasosta (ja mille turbiinimallille) se perustuu. Kyseinen euromäärä on edellä lausuttu huomioon ottaen täysin spekulatiivinen, eikä se anna luotettavaa indikaatiota varjostusvaikutusten todellisesta hinnasta.

(32)

Edellä esitetyn valossa koko ajatus siitä, että kuntien tulisi kaavoituksen yhteydessä esittää tällaisia monimutkaisia ja viime kädessä täysin spekulatiivisia laskelmia kaavan vaikutuksista yksityisen toimijan liikevaihtoon, on absurdi. Jos Kaupunki olisi velvollinen tuottamaan tällaisia laskelmia yksittäisen hankkeen, tässä tapauksessa Murtomäen, suhteen, sen pitäisi myös tuottaa vastaavia laskelmia Hankkeen potentiaalisista vaikutuksista kaikkiin muihinkin kaavan vaikutusalueelle sijoittuviin elinkeinotoimintoihin (mm. metsätalous, matkailuyrittäjät jne.). Jos kaavoittajalla olisi näin pitkälle meneviä velvoitteita selvittää jok'ikisen valmistelewansa kaavan taloudellisia vaikutuksia, Suomeen ei kovinkaan montaa kaavaa saataisi aikaiseksi, ei liioin tuulivoimahankkeille kuin muutoinkaan.

(33)

Huomautettakoon lisäksi, että Murtomäen hankkeesta aiheutuu itäisillä, koillisilla ja pohjoisilla ilmanvirtauksilla ihan yhtä lailla varjostusvaikutuksia Hankkeelle. Varjostusvaikutuksia ei ehkä aiheudu yhtä monena päivänä vuodessa kuin Murtomäen hankkeelle, mutta ne toisaalta ajoittuvat sellaisille tuulensuunnille, jolloin sähkön hinnat, ja siten kilowattituntikohtaiset katteet, ovat tyypillisesti Suomessa korkeimmillaan. Sen paremmin Neoenilla kuin Kaupungillakaan ei olisi siten ollut mitään intressiä, saati taloudellista kannustinta, sijoittaa Hankkeen tuulivoimalapaikkoja normaaliin käytäntöön nähden liioitellun lähelle Murtomäen hanketta – tällä ei olisi saatu

aikaan mitään muuta kuin liikevaihdon vähenemistä Hankkeelle itselleen.

3.2.3 Hanke ei ole maakuntakaavan vastainen

(34) ÅB:n väite siitä, että Hankkeen osayleiskaavassa ei olisi riittäväällä tavalla otettu huomioon vaihemaakuntakaavaa, on virheellinen ja lakiin perustumaton. Kuten ÅB on itsekin todennut, maakuntakaava on yleispiirteinen maankäytön suunnitelma (MRL 28.5 §). Se muodostaa lähtökohdan merkitykseltään seudullisten tuulivoimahankkeiden suunnittelulle ja osoittaa alueet, joille seudullisen mittaluokan hankkeet on ensisijaisesti sijoitettava. Vaihemaakuntakaava perustuu kuitenkin hyvin yleispiirteiseen arviointiin tuulivoimatuotantoon soveltuvista alueista ja siinä esitetyt ratkaisut on tarkoitettu tarkentumaan yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa. Maakuntakaavan aluerajauksia ei siksi pidä tulkita ÅB:n esittämällä tavalla kiveen hakattuina, sillä maakuntakaavassa tuulivoimatuotantoon osoitettujen alueiden soveltuvuus selvitetään yksityiskohtaisesti vasta yleiskaavoituksessa. Yleiskaavoituksessa on sen vuoksi voitava valita tuotannon kannalta optimaaliset sijainnit tv-alueille ja muulle Hankkeen infrastruktuurille, vaikka ne joltakin osin sijaitsisivat maakuntakaavan tv-alueen ulkopuolella.

(35) Hankkeen tapauksessa sen läntisen osan tuulivoimaloiden sijoittelua maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen ulkopuolelle on ohjannut tuuliolosuhteiden lisäksi ennen kaikkea maakuntakaavan tuulivoima-alueen länsireunalle sijoittuva läpikulkutie (Tapanila-Väätti), jonka läheisyyteen ELY-keskus ei toivonut suurta määrää tuulivoimaloita, ja toisaalta tien länsipuolisten alueiden suoperäisyys, mikä olisi tehnyt tuulivoimaloiden ja niiden perustusten

rakentamisesta teknisesti haastavaa ja epätarkoituksenmukaista. Nämä ovat tyypillisiä esimerkkejä sellaisista tuulivoimaloiden sijaintia yksityiskohtaisella tasolla ohjaavista tekijöistä, joita ei maakuntakaavoituksen yhteydessä ole mahdollista selvittää, ja joiden suhteen on siksi jätävä riittävästi liikkumavaraa yleiskaavavaiheeseen, jotta tuulivoimahankkeita voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisesti.

(36)

Maakuntakaavan yleispiirteisyys ja tuulivoimaosayleiskaavoitusta ohjaava vaikutus käy hyvin ilmi korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisusta 2023:57, jonka ÅB on sivuuttanut valituksessaan täysin. Ratkaisussaan korkein hallinto-oikeus katsoi, että 42 tuulivoimalapaikkaa sisältävä Turkkiselän tuulivoimapuistoa koskeva osayleiskaava ei ollut maakuntakaavan vastainen siitä huolimatta, että puolet (21 tuulivoimalapaikkaa) siinä osoitetuista tuulivoimalapaikoista sijaitsivat maakuntakaavan aluerajauksen ulkopuolella siten, että tuulivoimaloiden ohjeellisten sijaintipaikkojen etäisyys vaihemaakuntakaavassa osoitetuista tuulivoimaloiden alueista oli enimmillään 1,5 kilometriä (eli pidempi kuin Hankkeessa). Korkein hallinto-oikeus perusteli ratkaisuaan mm. seuraavasti:

”Vaikka osayleiskaava-alue oli maakuntakaavassa osoitettuja tuulivoimala-alueita laajempi, kaavaratkaisu ei sen perusteena olleiden selvitysten mukaan vaikeuttanut vaihemaakuntakaavan toteuttamista eikä ollut ristiriidassa vaihemaakuntakaavan keskeisten tavoitteiden ja periaatteiden kanssa. Osayleiskaava-alueita

ei myöskään ollut vaihemaakuntakaavassa varattu sellaiseen muuhun tarkoitukseen, joka olisi estänyt kaavan mukaisen tuulivoimarakentamisen. Kysymys oli siten sellaisesta vaihemaakuntakaavassa osoitetun maankäyttöratkaisun tarkentamisesta, jota ei ollut pidettävä maankuntakaavan ohjausvaikutuksen huomioon ottamista koskevien maankäyttö- ja rakennuslain säännösten vastaisena.”

(37)

Arvioitaessa Hankkeen osayleiskaavan yhdenmukaisuutta maakuntakaavan kanssa KHO:n ratkaisun 2023:57 valossa olennaista ei ole maakuntakaavan rajoihin tuijottaminen ja niiden ulkopuolelle sijoittuvien tuulivoimalapaikkojen lukumäärän laskeminen, vaan sen arvioiminen, vaarantaako osayleiskaava jonkin vaihemaakuntakaavan keskeisen tavoitteen, esimerkiksi toisen maakuntakaavaan osoitetun maankäyttömuodon, toteutumisen. ÅB on kyllä väittänyt, että Hankkeen osayleiskaava olisi ristiriidassa vaihemaakuntakaavan keskeisten tavoitteiden kanssa, muttei ole kyennyt yksilöimään, minkä maakuntakaavan keskeisistä tavoitteista Hanke tarkalleen ottaen vaarantaisi sen paremmin kuin sitä, mitä vaihemaakuntakaavan tavoitetta vastaavasti edistäisi se, että siinä osoitetun tuulivoima-alueen reunamille jätettäisiin neliökilometrikaupalla tähän tarkoitukseen hyödyntämätöntä tilaa. Maakuntakaavalla ei tavoitella yksittäisen hankkeen, tässä tapauksessa Murtomäen, liikevaihdon maksimointia, vaan siinä esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita (MRL 25.4 §). Hankkeen osayleiskaavan tarkistetun kaavaehdotuksen (12.9.2023) sivuilla 34-44 on kattavasti

arvioitu Hanketta ja sen sijaintia suhteessa vaihemaakuntakaavan tavoitteisiin ja muihin aluevarauksiin, ja päädytty perustellusti siihen johtopäätöksiin, ettei Hanke ole maakuntakaavan kanssa ristiriitainen. Huomattakoon myös, ettei Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliitto ÅB:n näkemyksistä poiketen ole katsonut Hankkeen vaarantavan maakuntakaavan tavoitteita.

(38)

ÅB:n on esittänyt, että maakuntakaavan yleisestä suunnittelumääräyksestä, jonka mukaan maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoimala-alueiden ulkopuolelle voidaan toteuttaa tuulipuistoja, jotka eivät ole merkitykseltään seudullisia (vaihemaakuntakaavan mukaan 10 voimalaa tai vähemmän), seuraisi kääntäen, että 11 tuulivoimalan sijoittaminen hieman maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen rajojen ulkopuolelle olisi maakuntakaavan vastaista. Tällainen *e contratio* tulkinta on ensinnäkin systemaattisesti virheellinen, sillä kyseisellä suunnittelumääräyksellä vain todetaan, ettei maakuntakaavalla ohjata sellaisten tuulivoimaloiden sijoittelua, jotka eivät ole seudullisesti merkittäviä. ÅB:n tulkinta on myös tapauksen KHO 2023:57 vastainen sillä Turkkiselän tapauksessa KHO ei katsonut maakuntakaavan vastaiseksi sitä, että peräti 21 tuulivoimalapaikkaa sijoitettiin maakuntakaavan tuulivoima-alueen ulkopuolelle – kyseessä oli kaiken lisäksi samainen Pohjois-Pohjanmaan 3. vaiheen maakuntakaava, kuin Hankkeenkin tapauksessa. KHO:n ratkaisun 2023:57 valossa hanke, josta osa sijoittuu maakuntakaavassa tuulivoimaan varatulle alueelle ja osa lievästi sen ulkopuolelle, ei ole millään tavalla vertailukelpoinen sellaiseen tilanteeseen, jossa vastaavan suuruinen hanke olisi kaavoitettu maakuntakaavan

tuulivoima-alue-rajauksen näkökulmasta ”keskelle ei-mitään”.

- (39) Todettakoon vielä selvyyden vuoksi, että voimalapaikkojen sijoittaminen maakuntakaavan ulkopuolelle pikemminkin loitontaa niitä Murtomäen hankealueesta ja vähentää samalla Hankkeen varjostusvaikutusta Murtomäen hankkeeseen sellaiseen vaihtoehtoon verrattuna, että voimalaitokset olisi kaavoitettu lähemmäs maakuntakaavan mukaista tuulivoima-aluetta tai sen sisäpuolelle. ÅB:n väitteet Hankkeen maakuntakaavan vastaisuudesta näyttäytyvät tässä suhteessa epäjohdonmukaisina: Hanke on siis ÅB:n mielestä samalla kertaa sekä liian lähellä Murtomäen hankealuetta, että liian kaukana siitä.

3.2.4 Yleiskaavan muita sisältövaatimuksia ja kohtuutonta haittaa koskevat väitteet

- (i) Lainvoimainen kaava ei luo yksinoikeutta tuuleen

- (40) ÅB:n väitteet siitä, että kaavapäätös aiheuttaisi sille MRL 39.4 §:ssä tarkoitettua kohtuutonta haittaa, rakentuvat vahvasti sellaiselle ajatukselle, että sen paremmin ÅB kuin Murtomäen hankkeen kehittänyt YIT:kään, jolta ÅB osti hankkeen 31.12.2020, eivät olisi voineet kohtuudella varautua siihen, että Itämaen hanke kaavoitetaan Murtomäen hankkeen viereen, ainakaan toteutuneella etäisyydellä. Tämä ajatus puolestaan nojaa vahvasti sen olettan varaan, että maakuntakaavan tuulivoima-alueen rajauksen ja Murtomäen osayleiskaavaratkaisun myötä ÅB:lle on, kuten se on valituksessaan asian ilmaissut, ”Murtomäen tuulivoimapuiston omistajana syntynyt vilpittömiä, oikeutettuja ja lainmukaisia odotuksia siitä, että Murtomäen tuulivoimapuisto voidaan tulevaisuudessa toteuttaa häiriöttä”. Toisin sanoen, ÅB on olettanut, että

suunnittelemalla Murtomäen hankealueen siten, että hyödyntämättä jäänyt osa maakuntakaavan tuulivoima-alueesta jäisi Murtomäen hankkeen puskurivyöhykkeeksi, Murtomäen hankkeen omistaja olisi luonut itselleen oikeutetun odotuksen maksimaalisesta ja myöhempien tuulivoimapuistojen vaikutuksesta vapaasta liikevaihdosta. Tämä ajatus on kuitenkin lähtökohdiltaan täysin virheellinen ja MRL:n vastainen.

(41)

Kuten edellä kappaleessa 3.2.2 on todettu, siinä, että eri hankekehittäjien kehittämiä ja/tai eri tahojen omistukseen päätyviä tuulivoimahankkeita saatetaan kaavoittaa toistensa viereen, ei ole mitään poikkeuksellista, vaan esimerkkejä vastaavanlaisista tuulipuistokeskittymistä on Suomessa runsaasti. Myöskään Hankkeen etäisyys Murtomäen hankkeesta ei ole poikennut muista vierekkäin kaavoitetuista tuulivoimapuistoista Suomessa. Vielä vähemmän yllättävää on se, että Kaupunki on halunnut hyödyntää jo Murtomäen hankkeen osayleiskaavan hyväksymishetkellä olemassa olleen maakuntakaavan tuulivoima-aluevarauksen tehokkaasti tai että se on kaavoittanut tuulivoimalapaikkoja KHO:n ratkaisussa 2023:57 sallituksi todetulla tavalla maakuntakaavan rajojen molemmille puolille.

(42)

Ainoa aidosti yllättävä asia tässä kokonaisuudessa on se, ettei ÅB ammattimaisena tuulivoima-alan toimijana ole Murtomäen hankkeen ostamisen yhteydessä osannut tai halunnut asianmukaisesti arvioida viereen jo tuolloin suunnitteilla olleen Itämäen tuulipuiston mahdollisia varjostusvaikutuksia, vaikka ÅB on itsekin myöntänyt olleensa jo tuolloin ollut tietoinen Hankkeesta. On myös yllättävää, että ÅB vaikuttaa olevan tietämätön siitä, minkälaisia etäisyyksiä muissa Suomessa toteutetuissa vierekkäisissä tuulivoimahankkeissa on käytetty, vaikka

esimerkkejä vastaavan kaltaisista hankekokonaisuuksista olisi ollut olemassa jo Murtomäen hankkeen ostopäätöstä tehtäessä. Mikään ei olisi estänyt ÅB:tä teknisine ja taloudellisine neuvonantajineen jo tuolloin laatimasta Hankkeen senhetkisen alustavan hankesuunnitelman ja muissa hankkeissa sovellettujen tuulivoimalaetäisyyksien pohjalta vastaavia suuntaa antavia teknistaloudellisia laskelmia Hankkeen potentiaalisista varjostusvaikutuksista, minkä se on valituksensa liitteenä esittänyt hallinto-oikeudelle. Muiden lähialueelle suunnitteilla olevien hankkeiden (myös aikaisessa kehitysvaiheessa olevien) ja niiden potentiaalisten varjostusvaikutusten selvittäminen kuuluu itse asiassa teknisen ja taloudellisen due diligence -selvityksen keskeisimpiin peruskysymyksiin myöhäisen kehitysvaiheen tuulivoimahanketta ostettaessa. Eryteisesti tällaisen arvioinnin merkitys korostuu luonnollisesti silloin, kun maakuntakaavan aluerajaukset mahdollistavat toisen tuulivoimahankkeen kehittämisen ja kaavoittamisen hankealueen päätuulensuuntaan ja ostettavan tuulivoimahankkeen läntisimmät osayleiskaavassa vahvistetut tuulivoimalapaikat rajautuvat lähelle osayleiskaavan rajaa. ÅB:n valituksen kappaleissa 11 ja 68 esitetyn perusteella se näyttää kuitenkin virheellisin perustein luottaneen siihen, että Murtomäen hankkeen sijainti maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen keskellä käytännössä estäisi Itämeren hankkeen kaavoittamisen toteutuneessa laajuudessaan sen länsipuolelle. Kyse on näin ollen ollut ammattimaiselle tuulivoima-alan rahastolle kaikilta osin tavanomainen taloudellinen riski, jota ÅB ei kuitenkaan ole tässä tapauksessa osannut arvioida asianmukaisesti.

- (43) Tuulivoima-alan hankekehittäjien ja investoijien tarvetta ÅB:n tarkoittamalle vahvalle luottamuksensuojalle vähentää myös se, että tuulivoimaosayleiskaavoitus on tuulivoimahankekehityksen luonteen johdosta jo valmiiksi vahvasti hankekehittäjävetoista, ja poikkeaa siten tavanomaisesta kuntavetoisesta yleiskaavoituksesta. Hankekehittäjä päättää siksi viime kädessä myös siitä, minkä laajuisena se hankkeensa toteuttaa, eikä kunnalla ole mitään faktisia keinoja – tai edes intressiä – pakottaa hankekehittäjää kaavoittamaan laajempaa hanketta kuin mitä se itse haluaa. Se, että Murtomäen hankkeen aikoinaan kehittänyt YIT on tietoisesti päättänyt olla hyödyntämättä koko maakuntakaavaan merkittyä tuulivoima-aluetta käytyään Kaupungin kanssa useaan otteeseen keskusteluja mahdollisuudesta kaavoittaa alueelle laajempikin tuulivoimahanke, ei missään tapauksessa voi antaa sen paremmin YIT:lle kuin hankkeen ostaneelle ÅB:lle minkäänlaista luottamuksensuojaa siitä, etteikö Kaupunki voisi tulevaisuudessa pyrkiä hyödyntämään maakuntakaavan tuulivoima-aluerajausta tehokkaasti.
- (44) ÅB on perustellut näkemystään Hankkeen osayleiskaavan MRL 39 §:n vastaisuudesta muun muassa tehokkuusnäkökohdilla, katsoen, että kaavaratkaisu johtaisi ”olemassa olevan infrastruktuurin”, eli tässä tapauksessa rakenteilla olevan Murtomäen tuulipuiston, tehottomaan hyödyntämiseen. ÅB on kuitenkin arvioinut kaavaratkaisun tehokkuutta lähinnä omasta subjektiivisesta näkökulmastaan. Sopii kysyä, minkälaista tehokkuusideaalia vastaisi se, että Kaupunki jättäisi kaavoittamatta toteutuessaan lähes tuplasti Murtomäen hanketta enemmän sähköä tuottavan, runsaasti kiinteistöverotuloja tuovan ja Suomen ilmastotavoitteiden

toteutumista edistävän hankkeen pelkästään turvatakseen Murtomäen hankkeen omistajalle tämän omasta virhearviosta perusteettomasti syntyneet odotukset ”häiriöttömästä” liikevaihdosta. Tämä, jos mikä, johtaisi ÅB:n valituksessa mainitun yhdyskuntarakenteen toimivuuden ja taloudellisuuden (MRL 39.2 § 2-kohta) sekä energihuollon tarkoituksenmukaisen järjestämisen (MRL 39.2 §:n 4-kohta) kannalta tehottomaan lopputulokseen.

(ii) KHO:n oikeuskäytäntöä on tulkittu virheellisesti ja tarkoitushakuisesti

- (45) ÅB on vedonnut valituksessaan KHO:n ratkaisuun asiassa 109/2015 pyrkimyksensä osoittaa, että MRL 39.4 §:n kohtuuttomuuskynnyksen tulisi olla Itämaen kaava-asiassa edellä mainittua KHO:n ratkaisua matalampi sillä perusteella, että ÅB ei hyödy kaavapäätöksestä. Tällainen analoginen vertailu on kuitenkin loogisesti ristiriitainen ja MRL:n systematiikan näkökulmasta virheellinen ja nurinkurinen, sillä se jättää tyystin huomioimatta MRL:n eri yleiskaavatyypit ja niillä tavoiteltavat päämäärät. KHO:n ratkaisussa 109/2015 oli kysymys Riihimäen kaupungin Kalmun osayleiskaavasta, jonka tarkoituksena oli kaavoittaa uusi laaja asuinalue, uusi teollisuus- ja varastoalue sekä laajentaa olemassa olevaa meijerialuetta.¹ Kyse oli toisin sanoen osayleiskaavasta, jossa luotiin kokonaisvaltainen maankäytöllinen ratkaisu koskien tiettyä taajama-aluetta ja jossa kunta istui ns. ”ratin takana” eri maankäyttömuotojen sijoittelussa. Tällöin on luonnollista, että tasapuolisuusnäkökohdilla on korostunut merkitys, sillä kunnalla on tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa eri toimintojen sijoitteluun ja

¹ Ks. Kalmun osayleiskaavan selostus (16.1.2012), s. 8. Saatavilla täältä: https://www.riihimaki.fi/uploads/2021/10/50024c43-kalmu-osayleiskaava_selostus.pdf.

varmistaa, että eri oikeudenhaltijoita kohdeltaisiin mahdollisimman tasapuolisesti.

(46)

Tuulivoimaosayleiskaavat ovat kuitenkin luonteeltaan täysin erilaisia kuin Kalmun kaltaiset kokonaisvaltaiset osayleiskaavat, sillä ne laaditaan vain ja ainoastaan tiettyä hanketta varten, jolloin on itsestään selvää, että ne hyödyttävät jo luonteensa vuoksi hankekehittäjää ja kaava-alueella maata hankekehittäjälle vuokraavia maanomistajia muita alueen maanomistajia tai oikeudenhaltijoita enemmän. Hankekohtaisen osayleiskaavan laadintaa ja infrastruktuurin sijoittelua ohjaa nimittäin ensisijaisesti hankkeen tarpeet, eli mm. tuulituotannon optimointi, etäisyys sähköverkkoon, etäisyydet asutukseen, luontoarvojen säilyttäminen, maaperän laatu jne. Tästä syystä tuulivoimaosayleiskaavaprosessi on edellä esitetysti vahvasti hankekehittäjävetoinen, eikä kunnalla ole läheskään yhtä laajoja vapauksia ohjata infrastruktuurin sijoittelua tasapuolisuusnäkökulmasta kuin kokonaisvaltaisten kaavojen kohdalla. Jos määräävänä tarkastelukulmana tuulivoimahankkeiden osayleiskaavoituksessa olisikin edellä mainittujen hankkeen tarpeiden sijasta maanomistajien ja muiden oikeudenhaltijoiden tasapuolinen kohtelu, ja jos kohtuuttomuuskynnyksen olisi ÅB:n esittämällä tavalla vieläpä oltava kokonaisvaltaista kaavoitusta matalammalla, eri oikeudenhaltijoiden oikeusaseman keskinäinen vertailu johtaisi joka kerta sellaiseen lopputulokseen, että kaava-alueen maanomistajat hyötyvät muita enemmän. Näin ollen kohtuuttomuuskynnyksen on tuulivoimaosayleiskaavoissa oltava päinvastoin korkeampi kuin kokonaisvaltaisessa kaavoituksessa, sillä muussa tapauksessa yhtään

tuulivoimahanketta – tai muutakaan kuntaa ja yhteiskuntaa laajemmin palvelevaa yksittäistä hanketta, ei saataisi toteutettua kunnan näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti ja hankekehittäjän näkökulmasta kannattavasti.

(iii) Ideaalimaailman reilun pelin säännöt eivät voi sanella kuntien maankäyttöä

(47) ÅB on väittänyt, että STY:n Reilua Tuulivoimaa -julkaisussa esitetty kannanotto, jonka mukaan jo muutaman prosentin (0,5-4 %) tehokkuustappiot vuotuisissa sähköntuotantomäärissä tulisi ottaa tuulivoimaloiden sijoittelussa huomioon, toimisi jonkinlaisena viitearvona kaavan kohtuuttomuuden arvioinnissa. ÅB yrittää tällä tavoin luoda vaikutelmaa, että tuulivoimatoimijoiden edunvalvontajärjestön ensisijaisesti toiminnanharjoittajille itselleen suunnatussa 2-sivuisessa ”reilun pelin” periaatteita koskevassa julkaisussa esitetyt kannanotot myös sitoisivat kaavoittajaa tuulivoimalapaikkojen sijoittelussa. Ajatus on jo itsessään järjetön, sillä siitä seuraisi käytännössä, että jos jollekin alueelle on kaavoitettu tuulivoimahanke, sen läheisyyteen ei käytännössä enää voitaisi kehittää toista hanketta. Tällainen ”ei omalle takapihalle” -ajatusmalli ei mahdollistaisi tuulivoimahankkeiden keskittämistä siihen parhaiten soveltuville alueille, vaan hankkeita tulisi ripotella tasaisesti ympäri Suomea. Ajatus toimii vain sellaisessa ideaalimaailmassa, jossa kunnilla olisi käytössään loputtomasti maata vailla muiden alueidenkäytön tarpeista, luontoarvoista tai esimerkiksi puolustusvoimien toiminnasta johtuvia rajoitteita. Kunta kuitenkin toteuttaa maankäytön suunnittelua mielikuvitusmaailman sijaan tosimaailmassa, jossa hankkeiden sijoitteluun vaikuttavat edellä lausutusti lukemattomat muutkin tekijät kuin yksittäisten

yksityisomisteisten hankkeiden liikevaihdon turvaaminen. Se, miten tuulivoimayhtiöt STY:n visioiman hyvän hankekehitystavan pohjalta mahdollisesti sopivat keskenään toisilleen aiheuttamien tuotantotappioiden korvaamisesta, ei ole kunnan kaavoitusta ohjaava asia.

3.2.5 Hyvän hallinnon perusteita sekä hallinnon oikeusperusteita koskevat väitteet

(48) ÅB:n väitteet siitä, että Hankkeen osayleiskaavan käsittelyn ja hyväksymismenettelyn yhteydessä olisi poikettu hyvän hallinnon perusteista ja hallinnon oikeusperiaatteista, ovat edellä esitettyyn viitaten virheellisiä.

(49) ÅB on ensinnäkin tulkinnut yhdenvertaisuusperiaatetta kokonaisvaltaista kaavoitusta koskevaan KHO:n vuosikirjaratkaisuun KHO 2008:71 pohjautuvan analogian pohjalta, mikä on edellä kappaleessa 3.2.4 (ii) esitetystä syistä MRL:n näkökulmasta virheellinen lähestymistapa arvioitaessa eri oikeudenhaltijoiden yhdenvertaisen kohtelun toteutumista hankekohtaisten ja hankekehittäjävetoisten tuulivoimaosayleiskaavojen kohdalla. Toisekseen ÅB:n logiikka, jonka mukaan maakuntakaavan keskelle sijoittuvan Murtomäen hankkeen olisi yhdenvertaisuusnäkökulmasta saatava ”maakuntakaavan mukaisena” jonkinlaisia moraalisia lisäpisteitä maakunta-alueen reunalle sijoittuvaan Itämeren hankkeeseen verrattuna, on virheellinen ja MRL:n vastainen. YIT on aikanaan Kaupungin kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen tehnyt tietoisesti päätöksen olla ulottamatta Murtomäen hanketta maakuntakaavan länsiosiin, ja siten tullut omalla toiminnallaan epäsuoraan ajaneeksi myöhempien tuulivoimahankkeiden sijoittumista maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen reunoille ja osin ulkopuolelle. Murtomäen hanke ei siten ole

edistänyt maakuntakaavan toteutumista yhtään sen enempää kuin Hankekaan.

(50)

Kolmannekseen ÅB näyttää kokonaan unohtaneen sen jo edellä mainitun tosiasian, että Murtomäen hankkeesta aiheutuu tietyillä tuulensuunnilla ihan yhtä lailla varjostusvaikutuksia Hankkeelle. Jotta hankkeiden yhdenvertaisen kohtelun toteutumista voitaisiin ylipäättään arvioida edes jollakin tasolla tarkoituksenmukaisesti, Murtomäen hankkeen aiheuttamat varjostusvaikutukset Hankkeelle ja sen liikevaihtoon tulisi ottaa huomioon osana arviointia. Kunnan velvollisuutena ei kuitenkaan ole yhdenvertaisuuden nimissä tehdä kaavoituksen yhteydessä alustavien turbiinisijaintien ja (tuossa vaiheessa vielä fiktiivisten) voimalatyyprien pohjalta monimutkaisia ja lopulta pitkälti spekulatiivisia laskelmia siitä, mikä vaikutus millekin hankkeelle syntyy kussakin tuuliolosuhteessa – etenkin tilanteessa, jossa noudatetaan muihin Suomeen rakennettujen tuulivoimapuistokeskittyisiin verrattuna tyypillisiä etäisyyksiä eri hankkeisiin kuuluvien tuulivoimalapaikkojen välillä ja jossa Murtomäen hankkeen omistamalla ÅB:llä on jo hankkeen ostaessaan ollut mahdollisuus arvioida viereen kehitettävän hankkeen varjostusvaikutuksia osana normaalia due diligence -prosessiaan.

(51)

Neljännekseen ÅB:n väitteet siitä, että sille olisi Murtomäen hankkeen osayleiskaavan hyväksymisen myötä syntynyt oikeutettuja odotuksia ”häiriöttömästä” toiminnasta ja siitä, että mahdolliset tulevat alueelle sijoittuvat hankkeet suunnitellaan maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen sisäpuolelle, ovat virheellisiä. Kaupunki viittaa tältä osin edellä tässä lausumassa esittämäänsä.

- (52) ÅB:n oletama siitä, että kunta olisi velvollinen noudattamaan yleiskaavoituksessa kategorisesti maakuntakaavaan piirrettyä tuulivoima-alueen rajausta, vaikuttaa edellä esitetysti perustuneen virheelliseen käsitykseen maakuntakaavan aluevarausten oikeudellisesta sitovuudesta, sillä kuten edellä on todettu, ÅB on myöntänyt valituksensa kappaleessa 11 tienneensä Hankkeesta ostaessaan Murtomäen hankkeen hankeoikeudet. Edelleen ÅB on todennut, että ” *Itämäki-hanke ei siis itsessään ole ongelmallinen ÅB Tuulivoimalle.*” Valituksen muuta argumentaatiota ja siinä esitettyjä näkemyksiä häiriöttömyydestä lukiessa herää kuitenkin kysymys, minkä laajuisena ÅB on oikein oletanut Hankkeen toteutuvan, jos kerran maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen rajojen sisäpuolelle kaavoitetut Hankkeen tuulivoimalapaikat ovat ÅB:n mukaan liian lähellä mutta rajojen ulkopuoliset voimalapaikat vastaavasti ”maakuntakaavan vastaisia”? Näillä kriteereillä Hankkeeseen 24 suunnitellusta tuulivoimalapaikasta ei välttämättä jäisi riittävän montaa jäljelle, jotta Hankkeen toteuttaminen olisi enää taloudellisesti kannattavaa.
- (53) On naiivi ja MRL:n vastainen ajatus, että tuulivoimahankkeen kehittäjä/omistaja voisi ensin tietoisesti hakea tuulivoimaosayleiskaavaa vain osalle maakuntakaavaan osoitetusta tuulivoima-alueesta ja tällä tavoin toimimalla hankkia itselleen ”oikeutettua” luottamuksensuojaa siitä, että maakuntakaavan tuulivoima-alueen osayleiskaavaan kuulumaton ja siten hyödyntämättä jäänyt osa jäisi sen ikiomaksi puskurivyöhykkeeksi, jolle kunta olisi käytännössä estynyt kaavoittamasta kilpailevia tuulivoimahankkeita. Tällaisesta tulkinnasta seuraisi tuulivoimahankekehittäjille

käytännössä suora kannustin kehittää hankkeita maakuntakaavojen keskiosiin, siten, että hankkeiden ympärille jäisi aina ÅB:n vetoaman ”hyvän hankekehitystavan” mukainen kahden kilometrin levyinen tyhjä tila, jolle kunta ei käytännössä uskaltaisi kaavoittaa kilpailevia tuulivoimahankkeita, mutta jonne hankkeen omistaja itse voisi tietenkin halutessaan laajentaa omaa hankettaan. Tämä merkitsisi käytännössä kuntien kaavamonopolin merkittävää kaventumista yksittäisen toimijan hyväksi tavalla, joka ei millään tavalla edistäisi mitään maankäyttöön tai alueiden suunnitteluun liittyvää tavoitetta, vaan ainoastaan kyseisen yksittäisen toimijan omia taloudellisia intressejä.

(54)

Kaikkein erikoisin väite on kuitenkin ÅB:n valituksen kappaleessa 68 esitetty näkemys siitä, että Pyhäjärven kaupunginvaltuustolle olisi Murtomäen hankkeen osayleiskaavan hyväksymisen myötä syntynyt jonkinlainen myötävaikutusvelvollisuus tai vähintäänkin passiivinen velvollisuus olla edistämättä Murtomäen hankkeelle aiheutuvia ”häiriöitä”. Paitsi että väite on täydellisessä ristiriidassa kunnan laissa turvatus kaavamonopolin kanssa, se myös herättää kysymyksen, olisiko kunnilla ÅB:n mielestä myötävaikutusvelvollisuuden nimissä esimerkiksi velvollisuus käyttää ympäristönsuojelulain 191.1 §:n 3-kohdan valitusoikeuttaan sellaisissa tapauksissa, joissa hankkeelle on ympäristöluvassa asetettu velvoite rajoittaa tuulivoimaloiden tuotantoa melu- tai välkevaikutusten johdosta.

4 Yksityishenkilöiden valitus

4.1 Valituksen pääasiallinen sisältö

- (55) Valittajat vaativat ensisijaisesti kaavan hyväksymistä koskevan päätöksen kumoamista kokonaan ja toissijaisesti siltä osin kuin kyse on tuulivoimaloista 1, 2, 11, 13-20 ja 22-24. Lisäksi valittajat vaativat kaavan hyväksymistä koskevan päätöksen asettamista täytäntöönpanokieltoon.
- (56) Valittajat esittävät, että hyväksytty tuulivoimaosayleiskaava olisi voimassa olevan maakuntakaavan vastainen, sillä tuulivoimalat 1, 11, 13-17, 19, 22 ja 24 sekä osa sähkönsiirtoreitistä sijoittuvat maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen ulkopuolelle. Lisäksi tuulivoimalat 2, 18, 20 ja 23 sijoittuvat alueelle, jolla on erityistä suojelua tarvitsevia eläinlajeja, ja ne edellyttävät suunnittelutarveratkaisua.
- (57) Valittajat esittävät, että YVA-menettely olisi ollut puutteellinen, sillä siinä ei ole riittävästi arvioitu sähkönsiirtoreittien kokonaisvaikutuksia, vaikutuksia kiinteistöjen arvoon, vaikutuksia metsäpeuraan, vaikutuksia linnustoon tai eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksia. Lisäksi muinaisjäännösinventointi on kesken.
- (58) Valittajien mukaan tuulivoimalat sijoittuvat liian lähelle asutusta (1,5 km lähimpiin vakituisiin asuinrakennuksiin ja 1,3 km lähimpiin vapaa-ajanrakennuksiin). Valittajat ovat esittäneet, että ELY-keskuksen mukaan olisi yleinen käytäntö sijoittaa tuulivoimalat yli 2 km etäisyydelle asutuksesta. Hankkeen melu- ja välkevaikutuksia on valittajien mukaan arvioitu siten, että Murtomäen tuulivoimahankkeen aiheuttamaa melua ja välkettä on pidetty nykytilana/vertailukohtana. Hanketta koskevien

melumallinnusten mukaan lähinnä olevan loma-asunnon yhteisvaikutteisen melutason on arvioitu olevan 38,3 dB, mutta mallinnuksessa ei ole huomioitu mahdollisten tulevien metsänhakkuiden vaikutusta melutasoon. Lisäksi hankkeen rakentamiseen liittyvä raskas liikenne tulee valittajien mukaan vaikuttamaan Tapanila-Väätti-tien alitse kulkeviin vesiputkiin, millä on puolestaan vaikutusta veden saatavuuteen ja laatuun muutamalla kiinteistöllä. Hankkeesta aiheutuu valittajien mukaan myös haitallisia vaikutuksia myös Tapanila-Väätti-tien pohjoispuolella olevalle luonnonvaraiselle tervaleppäalueelle.

(59) Valittajien mukaan hanke saattaa tuulivoimaloista aiheutuvan välkevaikutuksen ja maisemahaitan vuoksi alentaa kiinteistöjen arvoa 23 % ja vaikutus ulottuu 2,5 km etäisyydelle asti.

(60) Linnustolle aiheutuvien vaikutusten osalta valittajat ovat todenneet, että muuttotarkkailu on tehty vain yhdestä pisteestä hankealueen itäpuolella ja sähkönsiirtoreittien osalta linnuston vaikutusarviointi puuttuu kokonaan. Lisäksi kesällä 2023 kaava-alueen reunalta on löytynyt uusia kalasääsken pesiä, ja havaintojen mukaan hankealueen lähistöllä on maakotkan ja kalasääsken käytössä olevat reviirit. Valittajien mukaan hanke heikentää maakotkan, kalasääsken ja päiväpetolintujen elinympäristöä.

(61) Metsäpeurojen osalta valittajat ovat todenneet ensinnäkin, että kaava-alueen läheiset alueet ovat metsäpeuralle keskeisintä elinympäristöä ja vasomisaluetta. Lisäksi valittajat ovat katsoneet, että hankkeella on haitallisia vaikutuksia erityisesti lajin vaellusreittiin. Hanke sijoittuu alueelle, joka on todettu maakunnalliseksi ekologisen verkoston keskeiseksi yhteydeksi,

tuulivoimaosayleiskaavassa varattua 1 kilometrin levyistä ekologista käytävää ei valittajien mukaan voida pitää riittävänä.

(62) Valittajien mukaan Hankkeen rakentamisen maansiirtotyöt ja kuivatustoimenpiteet aiheuttavat suuren riskin Kuonanjärven vesistön ravinne- ja kiintoainekuormituksen kasvamiselle (vrt. Kuonanjärven tulva-aikaisen veden korkeuden nostamista koskeva hanke).

(63) Sähkönsiirtoreittien osalta valittajat esittävät, että YVA-selvityksessä ja kaavaehdotuksessa ei ole riittävässä määrin ja tarkkuudella esitetty sähkönsiirtolinjoja. Lisäksi eri tuulivoimahankkeille on suunniteltu omat erilliset sähkönsiirtoreitit, mikä johtaa valittajien mukaan luontokatoon ja talousmetsien pirstoutumiseen. Maakuntakaavassa on edellytetty, että lähekkäin sijoittuvien tuulipuistojen liittäminen sähköverkkoon on pyrittävä keskittämään yhteiseen johtokäytävään.

(64) Lisäksi valittajat ovat esittäneet, että esityslista ja aineistot on julkaistu verrattain myöhään ja puutteellisina, ja että asiassa olisi siksi toimittu hyvän hallintotavan ja lain vastaisesti.

4.2 Pyhäjärven kaupungin lausunto

4.2.1 Maakuntakaavan vastaisuus ja Hankkeen rajautuminen

(65) Maakuntakaavan vastaisuutta koskevien väitteiden osalta Kaupunki viittaa kappaleessa 3.2.3 sanomaansa. Selvyyden vuoksi Kaupunki toteaa myös, että valittajien viittaaman toisen kaavoitushankkeen (Itämäki II) arviointi ei kuulu nyt kyseessä olevaan asiaan. Itämäki II -hankkeen vaikutukset tullaan arvioimaan erikseen, ja arvioinnissa tullaan ottamaan huomioon myös olemassa olevien hankkeiden (ml. Hanke) yhteisvaikutukset. Kaavoituksen

jakaminen nyt kyseessä olevalla tavalla osiin ei ole lainsäädännön vastaista, vaan sen taustalla on yksinkertaisesti se, että Itämäki II -hankkeen osayleiskaavoituksen edistäminen edellyttää maakuntakaavan muuttamista.

4.2.2 YVA-menettelyä koskevat väitteet

- (66) Valittajat ovat viitanneet YVA-menettelyn puutteellisuuden osalta sähkönsiirtoreittien kokonaisvaikutuksiin, kiinteistöjen arvoon kohdistuviin vaikutuksiin, metsäpeuraan ja linnustoon kohdistuviin vaikutuksiin sekä eri tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksiin ja keskeneräiseen muinaisjäännösinventointiin.
- (67) Yhteisvaikutusten osalta Kaupunki toteaa, etteivät valittajat yksilöi sähkönsiirtoreittejä lukuun ottamatta tarkemmin, miltä osin yhteisvaikutusten arviointia tulisi pitää puutteellisena. YVA-selostuksesta päinvastoin käy ilmi, että eri hankkeiden yhteisvaikutukset ovat nimenmaan sisältyneet vaikutusten arviointiin. Sanottu koskee esimerkiksi hankkeen melu- ja välkevaikutuksia. Siltä osin kuin yhteysviranomaisen on perustellussa päätelmässään edellyttänyt yhteisvaikutusten tarkempaa arviointia (esimerkiksi linnustolle aiheutuvat vaikutukset) selvityksiä on myöhemmin täydennetty. Osa yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä esittämistä seikoista (esimerkiksi sähkönsiirtoreittien yhteisvaikutukset) tullaan ottamaan huomioon hankkeen jatkosuunnittelussa. Sähkönsiirtoreittien osalta Kaupunki viittaa myös kappaleessa 4.2.8 sanottuun.
- (68) Muinaisjäännösinventointia koskevien väitteiden osalta Kaupunki toteaa, että kaava-alueelle tehtiin arkeologinen inventointi kesä-heinäkuussa vuonna 2021, ja YVA-menettelyyn sisältynyt arkeologinen inventointi on päivätty

31.12.2021². Inventointia päivitettiin loppukesällä 2022 tehtyjen maastotöiden osalta. Lisää täydennyksiä arkeologisiin tietoihin tehtiin syyskuussa 2023 paikallisen vastuumuseon toimittaman Lidark-aineiston pohjalta. Lidark-kohteet on täydennetty kaavakartalle ja kyseisten muinaismuistokohteiden kohdeluettelo on otettu huomioon kaavamääräyksissä. Asia on siten tullut arvioiduksi riittävällä tavalla, eikä inventointi ole ollut keskeneräinen kaavan hyväksymispäätöstä tehtäessä.

- (69) Muiden valittajien esittämien väitteiden osalta Kaupunki viittaa vastineen kappaleissa 4.2.3-4.2.7 sanottuun ja toteaa, että YVA-menettelyä on pidettävä riittävänä Hankkeen/kaavan vaikutusten arvioimiseksi. Edelleen yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä esittämät seikat on otettu huomioon jatkosuunnittelussa ja ennen lopullista kaavan hyväksymistä.

4.2.3 Vaikutukset asumiseen ja liikenteeseen

- (70) Valittajien väite siitä, että ELY-keskus olisi edellyttänyt 2 km levyistä suojavyöhykettä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä, ei perustu mihinkään. ELY-keskus ei ole esittänyt tällaista vaatimusta missään vaiheessa Hankkeen YVA- tai kaavaprosessia, eikä tällainen suojaetäisyys myöskään vastaisi Suomessa rakennetuissa tai suunnitteilla olevissa tuulivoimahankkeissa toteutuneita välimatkoja tuulivoimalapaikkojen ja asutuksen välillä. Suomen lainsäädännössä ei ylipäätään ole säädetty vähimmäisetäisyydestä tuulivoimaloiden ja asutuksen välillä, minkä lisäksi myös sosiaali- ja terveysministeriö on todennut, ettei mitään kategorista etäisyysrajaa ole

perusteltua noudattaa tuulivoimaloiden sijoittamisessa. Todettakoon, että tuulivoimaa koskevassa julkisessa keskustelussa on tasaisin väliajoin esitetty väitteitä siitä, että sosiaali- ja terveysministeriö ("**STM**") suosittaisi kahden kilometrin vähimmäisetäisyyttä tuulivoimaloiden ja loma- tai asuinrakennusten välille. Tämä perustuu kuitenkin väärinkäsitykseen. "Kahden kilometrin suojaetäisyys" on jäänyt elämään lausunnosta, jonka STM antoi vuonna 2013 Varsinais-Suomen tuulivoimavaihehemaakuntakaavasta perustuen virheelliseen tulkintaan Iso-Britanniassa annetusta ohjeistuksesta. STM on myöhemmin korjannut kantaansa ja todennut, ettei mitään kategorista etäisyysrajaa ole perusteltua noudattaa.³

(71)

Tuulivoimaloiden ja asutuksen välisen etäisyyden riittävyden arviointi perustuu Suomessa tuulivoimaloista aiheutuvien immissioiden arviointiin. Asiassa on siten merkitystä lähinnä melu- ja välkemallinnuksesta saatavilla tuloksilla. Tältä osin Kaupunki viittaa YVA-menettelyn yhteydessä laadittuun melu- ja varjostusmallinnukseen (6.5.2022, Liite 2), jossa on huomioitu myös rakenteilla olevan Murtomäen tuulivoimapuiston voimalat. Hankkeen ja Murtomäen tuulivoimalat eivät yhdessäkään aiheuta valtioneuvoston melutason ohjearvoista antaman asetuksen (993/1992) mukaisen yöajan melutason 40 dB eivätkä sosiaali- ja terveysministeriön asumisterveysasetuksen (545/2015) toimenpiderajojen ylitystä yhdenkään asuin- ja lomarakennusten kohdalla. Edellä sanottuun liittyen Kaupunki korostaa vielä, ettei Murtomäen tuulivoimaloiden huomioon ottamisessa ole

³ Ks. aiheesta lisää STY:n verkkosivuilla: <https://tuulivoimayhdistys.fi/tietoa-tuulivoimasta-2/tuulivoimasta-kunnille/tuulivoima-ymparistossa/etaisyys-asutukseen>.

kyse valittajien esittämällä tavalla lähtömelutason vääristelystä tai haittavaikutusten vähättelemisestä, vaan päinvastoin eri hankkeiden yhteisvaikutusten huomioon ottamisesta. Murtomäen tuulivoimaloiden sisällyttäminen mallinuksiin ei siten tarkoita sitä, että Hankkeen tuulivoimaloiden haittavaikutukset arvioitaisiin tosiasiallista pienemmiksi, vaan sen varmistamisesta, etteivät melulle asetetut ohjeavrot ylity myöskään yhteisvaikutusten johdosta. Toisin kuin valittajat ovat esittäneet, Hankkeen melumallinnus on tehty ISO 9613-2 standardin mukaisesti, eikä siinä ole huomioitu puustoa. Kaupunki toteaa, että tuulivoimahankkeissa tavanomaisesti käytettävät melumallinnusohjelmat eivät ylipäätään huomioi puuston melua vaimentavaa vaikutusta millään tavoin, vaan mallinnukset laaditaan aina ns. pahimman skenaarion mukaan ikään kuin puustoa ei olisi olemassakaan.

(72)

Edelleen Kaupunki toteaa, ettei Tapanila-Väätti-tien käyttöä koskevat väitteet ja esimerkiksi tien parantamisesta aiheutuvista kustannuksista tai käytöstä aiheutuvien vahinkojen korvaamisesta määrääminen liity nyt kyseessä olevaan kaavoitusta koskevaan asiaan. Hankkeella ei YVA-selostuksen ja ELY-keskuksen perustellun päätelmän perusteella ole valittajien väittämiä vaikutuksia Tapanila-Väätti-tien alitse kulkeviin vesiputkiin tai kaivoihin tai myöskään tien pohjoispuolella sijaitsevaan tervaleppäalueeseen.

4.2.4 Kiinteistöjen arvon aleneminen

(73)

Kaupunki toteaa ensinnäkin, että toisin kuin valittajat antavat ymmärtää, kaavoitusvaiheen asukaskyselyssä on selvitetty alueen asukkaiden huolia Hankkeeseen liittyen, ja saatujen vastausten perusteella hankkeen mahdolliset

vaikutukset kiinteistöjen arvoihin on otettu huomioon ja niitä on tarkasteltu osana YVA-menettelyä. YVA-selostuksessakin viitattujen useiden kansallisten ja kansainvälisten tutkimusten perusteella on katsottava, ettei tuulivoimalla ole suoraa vaikutuksia lähialueen kiinteistöjen arvoihin.⁴ Lisäksi on huomattava, ettei yhteysviranomaisen ole perustellussa päätelmässään nostanut esiin kiinteistöjen arvonalenemiseen liittyviä seikkoja.

(74)

Edelleen Kaupunki korostaa, ettei kiinteistön arvon mahdollisen alenemisen ole ylipäättään katsottu voivan aiheuttaa MRL 39 §:n 4 momentissa tarkoitettua kohtuutonta haittaa kuin hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa, eikä Kaupungin tiedossa ole yhtään tuulivoimahanketta Suomessa, jonka osayleiskaavan toteuttamisesta olisi maksettu maanomistajille korvauksia kiinteistöjen väitetyt arvonalenemisen johdosta, saati katsottu kaavaa tällä perusteella MRL 39 § 4 momentin nojalla lainvastaiseksi. Hyvänä esimerkkinä kiinteistöjen väitetyt arvonalenemisen vaikutuksesta voidaan pitää korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisua KHO:2013:184, jossa korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei MRL 39 §:n 4 momentissa tarkoitettuna kohtuuttomana haittana voitu pitää pelkästään tuulivoimaloiden näkymistä valittajan kiinteistölle tai sitä, että voimaloiden maisemavaikutukset yleisemminkin voisivat vaikuttaa kiinteistöjen arvoon tuulivoimapuiston ulkoisella alueella. Sama periaate on omaksuttu myös korkeimman hallinto-oikeuden kahdessa myöhemmässä ratkaisussa vuodelta

⁴ Ks. aiheesta lisää STY:n verkkosivuilla: <https://tuulivoimayhdistys.fi/tietoa-tuulivoimasta-2/tietoa-tuulivoimasta/tuulivoiman-vaikutukset/tuulivoiman-yhteiskuntavaikutukset/tuulivoiman-vaikutus-kiinteistojen-arvoon>.

2019 (KHO:n muut päätökset 2295/2019 ja 2298/2019). Nyt kyseessä olevassa tapauksessa ei siten ole kyse maanomistajalle MRL 39 §:n 4 momentissa kielletyllä tavalla aiheutuvasta kohtuuttomasta haitasta tai esimerkiksi MRL 14 luvun mukaisesta tilanteesta.

4.2.5 Linnustolle aiheutuvat vaikutukset

(i) Maakotkan ja sääksen suojelustatus

- (75) Siltä osin kuin valittajat ovat katsoneet, että tuulivoimahanke häiritsee ja heikentää maakotkan ja kalasääsken elinympäristöjä, Kaupunki toteaa seuraavaa.
- (76) Luonnonsuojelulain (9/2023, "**LSL**") 73 §:n 1 momentin mukaan maakotkan tai sääksen pesäpuu, jossa oleva pesä on toistuvasti käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu. Säännös vastaa sisällöllisesti kaavan vireille tullessa voimassa olleen vanhan luonnonsuojelulain (1096/1996, "**VYSL**") 39 §:n 2 momenttia ja luonnonsuojeluasetuksen (160/1997, kumottu lailla 9/2023, uutta asetusta ei ole vielä annettu) 19 §:ää, joiden nojalla sellainen maakotkan ja sääksen pesäpuu, joka on asianmukaisesti merkitty, tai suuren petolinnun pesäpuu, jossa oleva pesä on säännöllisessä käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu.
- (77) Lisäksi LSL 75 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää uhanalaiseksi lajiksi sellainen luonnonvarainen eliölaji, jonka riski hävitä luonnosta on Suomessa esiintyvien lajien kansallisen uhanalaisuuden arvioinnin perusteella vähintään korkea. LSL 76 §:n mukaan viranomaiset ottavat uhanalaiset eliölajit huomioon asianomaisen lain mukaisessa lupaharkinnassa tai kaavoitusta koskevassa päätöksenteossa noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta

erikseen säädettyä. LSL 75 § vastaa sisällöltään VYSL 46 §:ää, mutta vanhassa luonnonsuojelulaissa uhanalaisstatukseen ei ole liitetty oikeusvaikutuksia. Edellä viitatus aiemmin voimassa olleen luonnonsuojeluasetuksen 21 §:n ja liitteen 4 mukaisesti maakotka on säädetty uhanalaiseksi lajiksi, sääksee taas ei.⁵

(78) Edelleen LSL 79 §:n mukaan ELY-keskus voi päättää suojella lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tai direktiivin liitteessä I mainitun eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävän esiintymispaikan. Lain esitöiden (HE 76/2022 vp) mukaan säännös vastaa VYSL 47 §:n 5 momenttia, jossa on kielletty lajien suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävien esiintymispaikkojen hävittäminen tai heikentäminen. Selvyyden vuoksi Kaupunki korostaa, että LSL 79 §:ssä ja VYSL 47 §:ssä tarkoitettu suojelu tulee voimaan vasta ELY-keskuksen tekemän rajauspäätöksen myötä, eikä tällaista päätöstä ole nyt kyseessä olevassa tapauksessa annettu.

(79) Edellä sanotun perusteella Hankkeen osayleiskaavan valmistelussa on huomioitu maakotkan ja sääksen pesäpuut, minkä lisäksi maakotka on uhanalaisena lajina otettu muutoinkin huomioon MRL 39 §:n 2 momentin 8-kohdan nojalla kaavoitusta koskevassa päätöksenteossa siinä määrin kuin laadittavan yleiskaavan ohjaustavoite ja tarkkuus sitä edellyttävät (MRL 39 §:n 3 momentin 2-kohta). Sen sijaan valittajien viittaama maakotkan tai

⁵ Maakotka on aiemmin säädetty myös erityisesti suojeltavaksi lajiksi, jonka esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää LSL 77 §:ssä säädetyllä tavalla. Luonnonsuojeluasetuksen muutoksella 521/2021 maakotkan suojelustatusta on kuitenkin muutettu, eikä lajia ole enää merkitty erityisesti suojelluksi.

sääksen *koko* elinympäristö tai reviiri ei ole vanhan sen paremmin kuin uudenkaan luonnonsuojelulain mukaan suojelun kohteena, eikä Hankkeen kannalta relevantteja Pitkäkankaan ja Iso-Karsikkonevan maakotkareviirejä ole määrätty suojeltaviksi LSL 77 §:n nojalla erityisesti suojeltavien eliölajien tai 79 §:n nojalla EU:n tärkeinä pitämän eliölajin esiintymispaikkana. Hankkeen yhteydessä laadittujen vaikutusarviointien suojaetäisyytenä on sääksen osalta käytetty varovaisuusperiaatteen mukaisesti ja Sääksisäätiön esittämän suosituksen mukaisesti kahden kilometrin suojaetäisyyttä.

(ii) Maakotkaa ja sääkseä koskevat lisäselvitykset

- (80) YVA-menettelyssä laadittujen selvitysten perusteella hankealueelle ei sijoitu maakotkan tai sääksen pesäpuita, minkä lisäksi vaikutukset petolintuihin jäävät edellä todetulla tavalla ylipäätään vähäisiksi.
- (81) YVA-menettelyn jälkeen vuoden 2023 aikana Kaupungin ja hankekehittäjän tietoon tulleiden maakotkan ja sääksen pesintää koskevien kansalaishavaintojen johdosta Hankkeen vaikutuksista maakotkalle ja sääkselle on tehty vielä erillinen vaikutusarviointi (29.8.2023, päivitetty 8.9.2023, Liite 3, ***salassa pidettävä***) viranomaiskäyttöön, ja liitetty se osaksi kaavan ehdotusvaiheen aineistoa. Päivitetyn vaikutusarvioinnin mukaan hankealueen läheisyydessä ei sijaitse LSL 73 § 1 momentissa tarkoitettuja maakotkan pesäpuita eikä Hanke sijoitu maakotkan reviirin ydinalueelle, eikä myöskään merkittävästi pienennä reviirin keskeisiä liikkumis- ja saalistusalueita. Tuulivoimapuiston linnusto- ja luontoselvityksissä tehdyt havainnot tukevat tätä tulkintaa. Hankkeen törmäys- ja häirintävaikutus jää niin ikään

vähäiseksi. ELY-keskuksen vaikutusarvioinnin johdosta antaman lausunnon (14.9.2023, Liite 4, **salassa pidettävä**) perusteella ELY-keskus ei ole nähnyt maakotkan osalta estettä Hankkeen toteuttamiskelpoisuudelle. Lausunnossa esiin nostetut jatkoselvitystarpeet (maakotkan reviirin tarkastelu kahden erillisen reviirin sijaan yhtenä reviirinä) kytkeytyvät eri hankkeiden yhteisvaikutuksiin ja aktualisoituvat muiden alueelle suunniteltujen hankkeiden yhteydessä, jos näiden hankkeiden suunnittelu etenee. Tällä hetkellä maakotkalle yhteisvaikutuksia mahdollisesti aiheuttavat ELY-keskuksen lausunnossa mainitut hankkeet ovat vasta suunnittelun alkuvaiheessa, eikä niiden huomioon ottaminen Hankkeen YVA-menettelyn tai kaavoituksen yhteydessä ole siten ollut tarpeen tai edes mahdollista.

(82)

Sääksen osalta ELY-keskus on edellä viitatussa lausunnossaan todennut, että sääkselle aiheutuviin haittavaikutuksiin liittyy seurannan puutteesta johtuvaa epävarmuutta. Epävarmuus liittyy erityisesti yhteen hankealueen läheisyydessä havaittuun sääksen pesäpuuhun ja sääksen saalistuslentojen suuntautumiseen. Lausunnon sisältö on otettu huomioon lopullisessa kaavassa siten, että kaavamääräysten mukaan voimaloita 2, 16, 18, 20 ja 23 koskien rakennusluvan myöntäminen edellyttää lisäksi suunnittelutarveratkaisua. Kyseisille tv-alueille on mahdollista sijoittaa tuulivoimala ainoastaan, jos alueella todetun rauhoitetun lajin suojelu ei vaarannu. Tällä MRL 16.3 §:n nojalla annetulla kaavamääräyksellä on otettu huomioon ELY-keskuksen esiin nostama epävarmuus ja lisäselvitysten tarve. Lisäksi kaava-alueella on sääksihavaintojen johdosta supistettu ja hyväksytyt kaava sisältää kaksi tuulivoimalaa vähemmän kuin nähtävillä olleessa kaavaehdotuksessa. Hankkeen

yhteydessä laadittujen vaikutusarviointien suojaetäisyytenä on sääksen osalta käytetty varovaisuusperiaatteen mukaisesti ja Sääksisäätiön esittämän suosituksen mukaisesti kahden kilometrin suojaetäisyyttä.

(iii) YVA-menettelyn aikana laaditut linnustoselvitykset

(83) Sääksen ja maakotkan lisäksi Hankkeen vaikutuksia muuhun linnustoon on selvitetty kattavasti kaavoitusprosessin aikana. Tältä osin Kaupunki viittaa ensinnäkin YVA-selostuksen (12.5.2022)⁶ kappaleessa 13.14.1 sanottuun ja toteaa, että Metsähallituksen petolinturekisterin (Suomen lajitietokeskus, 2022) mukaan *hankealueen välittömään lähiympäristöön ei sijoitu tiedossa olevia maakotkan, merikotkan tai muuttohaukan pesäpaikkoja*. Hankealueen läheisyydessä havaittiin muuttohaukka, mutta sen reviirin olemassaoloa alueella ei pystytty varmistamaan. Muutoin hankealueella esiintyvä petolintu- ja pöllölajisto oli vastaaville metsäisille seuduille hyvin tavanomaista.

(84) Lisäksi on huomattava, että kaavoitusprosessissa on otettu huomioon hankealueen lähellä sijaitseva Tervaneva-Sivakkaneva-Pitkäkangas -Natura-alue, ja osana hankkeen ja kaavan vaikutusten arviointia on laadittu LSL 35 §:n mukainen Natura-arviointi (12.5.2022)⁷. ELY-keskuksen arvioinnin johdosta antamasta Natura-arviointilausunnosta (21.9.2022)⁸ ilmenee, että Natura-

6

Saatavilla

täältä:

https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Itamaen_tuulipuisto_YVA-selostus.pdf.

⁷ Saatavilla täältä: https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/Liite_6_Natura_arviointi.pdf.

8

Saatavilla

täältä:

https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/2022_09_21_Pyhajarvi_Itamaki_Naturaarviointi_lausunto.pdf.

alueella pesii erityisesti suojeltava petolintulaji (sääksi), mutta se ei ole Natura-alueen suojeluperustelaji. Lisäksi ELY-keskus on lausunnossaan todennut, että *voimalat sijoittuvat molemmissa vaihtoehtoissa useiden kilometrien etäisyydelle petolinnun pesästä*, minkä lisäksi linnun saalistuslennot todennäköisesti suuntautuvat pesältä lähimmille järville eli Kuonanjärvelle ja Pyhäjärvelle. Vaihtoehdossa VE2, jossa voimalapaikkoja ei sijoiteta Eteläjoen länsipuolelle ja joka tältä osin on lähempänä osayleiskaavassa toteutettua ratkaisua, linnulle jää ELY-keskuksen mukaan runsaasti esteetöntä maastokäytävää lentää pesältä Kuonanjärvelle.

(85) Hankkeen vaikutukset petolinnuille on YVA-selostuksessa arvioitu vähäisiksi. Yhteysviranomaisen on perustellussa päätelmässään (28.9.2022)⁹ yhtynyt tähän näkemykseen. Lisäksi yhteysviranomaisen on perustellussa päätelmässään arvioinut, että hankkeen vaikutukset hankealueen läheisyydessä pesiville sensitiivisille lajeille ovat korkeintaan kohtalaisia vaihtoehdossa VE2 ja, että kyseinen vaihtoehto on todennäköisesti näiden kannalta toteuttamiskelpoinen.

(86) Myös Hankkeen vaikutukset pesimä- ja muuttolinnustoon on selvitetty osana YVA-menettelyä asianmukaisella ja riittävällä tavalla, eikä yhteysviranomaisen ole perustellussa päätelmässään pitänyt tehtyä muuttotarkkailua puutteellisena. Muutonseurannassa käytetty havainnointipiste (Honkavuoren laen näkötorni) on sijainniltaan sellainen, että se sopii parhaiten lintujen muuton tarkkailuun ja antaa kattavan kuvan alueen läpi

9

Saatavilla

täältä:

https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/2022_09_28_Perusteltu_paatelma_ltamaen_tvhanke_Pyhajarvi.pdf.

mahdollisesti lentävistä muuttolinnuista. Näköalatornista on näkyvyys koko kaava-alueelle eli alueen yli muuttaneet linnut on havaittu hyvin. Havainnoinnin suorittaminen vain yhdestä pisteestä on yleinen käytäntö tilanteessa, jossa alueella on tähän hyvin soveltuva tarkkailupaikka. Yhden tarkkailupisteen käyttö ei siten heikennä saatujen tietojen laatua. Selvitysten perusteella alueen kautta muuttaa linnustoa vähän ja hajanaisesti, eikä hankealueen läheisyydessä sijaitse tiedossa olevia linnuille tärkeitä muuton aikaisia lepäily- tai ruokailualueita. Edelleen Hankkeen vaikutukset muuttolinnustolle arvioitiin vähäisiksi.

- (87) Kaikki edellä sanottu huomioon ottaen Kaupunki katsoo, että hankkeen vaikutuksia linnustoon on selvitetty riittäväällä ja MRL:ssä edellytetyllä tavalla. Edelleen Kaupunki katsoo, ettei hankkeesta seuraa luonnonsuojelulaissa kiellettyä seurausta maakotkalle tai sääkselle, ja MRL 39 §:ssä säädettyjen yleiskaavan sisältövaatimusten on tältä osin katsottava täyttyvän. Kaavan hyväksymispäätöstä ei tule siten kumota lainvastaisena tai riittämättömiin selvityksiin perustuvana.

4.2.6 Metsäpeuroille aiheutuvien vaikutusten selvittäminen ja vaellusreitit huomioon ottaminen kaavassa

- (88) Toisin kuin valittajat esittävät, YVA-menettelyssä on arvioitu asianmukaisesti Hankkeen vaikutuksia metsäpeuralle ja sen vaellusreiteille. Hankkeen vaikutuksia metsäpeuran elinympäristöihin, laidunkiertoon ja ekologisiin yhteyksiin on selvitetty osana edellä viitattua erillistä Natura-arviointia. Arvioinnin mukaan Vaihtoehdossa VE1, jossa tuulivoimaloita oli suunniteltu sijoitettavan Eteläjoen länsipuolelle, Puukkonevan läheisyyteen, vaikutusten suuruus metsäpeuralle arvioitiin

suureksi. Vaihtoehdossa VE2, jossa voimalat sijoittuvat kokonaisuudessaan Eteläjoen itäpuolelle eli kauemmas metsäpeuran ekologisista yhteysreiteistä, Hankkeen vaikutukset metsäpeuraan arvioitiin puolestaan vähäisiksi.

(89)

ELY-keskus on ottanut kantaa metsäpeuralle aiheutuviin vaikutuksiin sekä Natura-arviointilausunnossaan, että YVA-selostusta koskevassa perustellussa päätelmässään. ELY-keskus on todennut, että vaikka metsäpeura ei kuulukaan Tervaneva-Sivakkaneva-Pitkäkankaan Natura-alueen suojeluperustelajiin, Luonnonvarakeskuksen ("**Luke**") metsäpeuran pantadata-aineiston mukaan Natura-alue on kuitenkin metsäpeurojen kesälaidunalueita ja metsäpeura kulkee eri laidunalueiden välillä myös Itämaen hankealueen (joka tuolloin käsitti sekä Itämäki I että sittemmin Hankkeen osayleiskaavasta poistetun Itämäki II hankealueet) kautta. ELY-keskus piti VE1:tä metsäpeurojen kannalta ongelmallisena, sillä ekologiset yhteydet hankealueesta etelään sijaitsevilta soilta hankealueen länsipuolella sijaitsevalle Natura-alueelta ja toisaalta pohjoiseen Kuonanjärvelle heikentyisivät, minkä lisäksi ELY-keskus on nimenomaisesti todennut perustellussa päätelmässään, että Parkonnevalle tai sen välittömään läheisyyteen ei ole suositeltavaa sijoittaa tuulivoimaloita metsäpeuran kulkuyhteyksien säilymisen vuoksi. ELY-keskus kuitenkin yhtyi YVA-selostuksessa esitettyyn johtopäätökseen, jonka mukaan VE2 on metsäpeuran Natura-alueelle tärkeiden ekologisten yhteyksien kannalta parempi vaihtoehto.

(90)

ELY-keskuksen Natura-lausunnossa sekä YVA-menettelyä koskevassa perustellussa päätelmässä esittämien kriittisten näkökantojen johdosta vaihtoehdon VE1 hankesuunnitelman mukainen, Parkonnevan, Puukkonevan ja Tervanevan läheisyyteen sijoittunut

läntinen hankealue (nykyinen Itämäki II) pudotettiin kokonaisuudessaan pois Hankkeen osayleiskaavasta, ja kaikki Hankkeen 24 tuulivoimalapaikkaa sijoitettiin kokonaisuudessaan Eteläjoen itäpuolelle sillä seurauksella, että metsäpeurojen ekologiset yhteydet eteläiseltä suoalueilta Natura-alueelle ja Kuonanjärvelle jäisivät riittävän kauas Hankkeen tuulivoimalapaikoista ja muusta infrastruktuurista (ks. tästä havainnollistava liitekartta liitteessä 5). Metsäpeuraan kohdistuvia vaikutuksia tullaan selvittämään yksityiskohtaisemmin Itämäki II -kaavahankkeen yhteydessä, jos ja kun se etenee kaavoitusvaiheeseen. Nyt kyseessä olevan Hankkeen vaikutukset metsäpeuraan jäävät edellä todetulla tavalla vähäisiksi ottaen huomioon kaavoituksessa YVA-menettelyn perusteella tehdyt valinnat.

4.2.7 Hankkeen vesistövaikutukset

- (91) Valittajat ovat edellä todetulla tavalla viitanneet Kuonanjärven tulva-aikaisen veden korkeuden nostamista koskevaan hankkeeseen ja todenneet, että tulvakorkeuden nosto tulee toteutuessaan vaikuttamaan myös Eteläjoen, läheisten purojen ja tuulivoima-alueen veden korkeuteen. Tällöin tuulivoimarakentamiseen liittyvät maansiirtotyöt ja ”kuivatustoimenpiteet” aiheuttavat valittajien mukaan suuren riskin Kuonanjärven vesistön ravinne- ja kiintoainekuormituksen kasvamiselle.
- (92) Valittajien esittämä perustuu suoraan yhteysviranomaisen perustellussa päätelmässä esitettyyn. ELY-keskus on pitänyt tärkeänä, että asiassa arvioidaan hankkeen yhteydessä tehtävien toimenpiteiden (mm. tiestön rakentamisen, kuivatustoimenpiteiden, maanrakennustöiden) vaikutuksia ravinne- ja kiintoainekuormitukseen sekä virtaamien äärevöitymiseen.

ELY-keskus on kiinnittänyt huomiota erityisesti VE1:n suunniteltuihin tuulivoimalapaikkoihin 19 ja 20, jotka sijaitsivat Eteläjoen/Korhonojoen läheisyydessä alavalla alueella, ja joiden perustusten rakentaminen saattaisi vaikuttaa uoman luonnontilaan. Lisäksi ELY-keskus kaipasi tarkempia arvioiteja VE1-suunnitelman mukaisista voimalapaikoista 21,22,26 ja 28.

- (93) Tältä osin Kaupunki toteaa ensinnäkin, että YVA-menettelyn mukaiset tuulivoimalat 19, 20, 21, 22, 26 ja 28 on poistettu Hankkeen osayleiskaavasta kokonaisuudessaan, ja niiden tilalle suunnitellut voimalapaikat on suunniteltu YVA-vaiheen VE1-suunnitelmaan verrattuna kauemmas Eteläjoesta. Tuulivoimaloiden poistamisen/siirtämisen seurauksena tarvetta joen alittamiselle kaapeleilla ei enää ole. Lisäksi Kaupunki viittaa kaavaselostuksen kappaleessa 8.8.2.1 sanottuun ja toteaa, ettei kaavasta aiheudu pitkäaikaisia pysyviä vesistövaikutuksia. Hankealueella ei myöskään sijaitse mahdollisille vesistövaikutuksille herkkiä kohteita. Rakentamisen aikaiset toiminnot saattavat hieman lisätä vesistöihin kohdistuvaa valuntaa ja sen mukana tapahtuvaa kiintoainekuormitusta. Maarakentamisesta aiheutuvat vaikutukset pintavesille ovat kuitenkin tilapäisiä ja ulottuvat lähinnä alueella harjoitetun metsätalouden kuivatustarpeisiin hyödynnettyihin ojastoihin.

4.2.8 Sähkönsiirtoreitteihin liittyvät väitteet

- (94) Kaupunki toteaa, että nyt tehty YVA-menettely on sisältänyt myös alavaihtoehdot mukaan lukien yhteensä kuuden eri sähkönsiirtovaihtoehdon tarkastelun (VE A, VE A2, VE B, VEB2, VE C ja VE C2). Kaikki sähkönsiirron reittivaihtoehdot on esitetty YVA-selostuksen kuvassa 3.3. Perustellussa päätelmässä yhteysviranomaisen esiin

nostamat seikat tullaan ottamaan sähkösiirron jatkosuunnittelussa huomioon.

(95)

Edellä sanottuun liittyen Kaupunki kuitenkin korostaa, että nyt kyseessä oleva Hankkeen osayleiskaava-alue ei kata koko sähkölinjan vaatimaa aluetta, vaan ainoastaan murto-osan siitä. Kaavaan on merkitty ainoastaan ohjeellinen uusi sähkölinja, joka kulkee energiahuollon alueelta Etelänevan ja Lämpsänsuon väliseltä alueelta kaava-alueen ulkopuolelle. Kaavassa ei siten ratkaista kaava-alueen ulkopuolista sähkösiirtoa koskevia kysymyksiä, eikä sitä siten tule tai edes voida pitää lainvastaisena sillä valittajien esittämällä perusteella, että sähkösiirtoreittien arvioimiseen liittyisi puutteita. Kaavoitettavaa hankealuetta (tuulipuisto) ja sähkösiirtoreittejä varten toteutetaan nykyään usein kokonaan erilliset YVA-menettelyt.

4.2.9 Menettelyvirhettä koskevat väitteet

(96)

Kaupunki toteaa, ettei kaavoitusprosessissa ole tapahtunut menettelyvirhettä. Maankäyttö- ja rakennuslaista tai kuntalaista ei seuraa määräaikaa tai muuta aikarajoitetta valtuuston kokousten esityslistojen ja aineistojen julkaisemiselle. Valittajien viittaamassa kaavaselostuksen liitteessä 10 on ollut kyse laadittavana olevan tuulivoimaosayleiskaavan maakuntakaavan mukaisuutta koskevasta selvityksestä. Kyse on ollut hankekehittäjän tilaamasta oikeudellisesta arviosta liittyen MRL 39 §:n tulkintaan ja siihen, miten kyseisessä lainkohdassa asetettua yleiskaavan sisältövaatimusta, jonka mukaan maakuntakaava on otettava huomioon yleiskaavaa laadittaessa, tulisi tulkita Itämeren tuulivoimapuiston ensimmäisen vaiheen osayleiskaavaehdotuksen olosuhteissa. Arvio on päivätty

5.4.2023 ja se on ollut nähtävillä kaavaehdotuksen kanssa samanaikaisesti. Valittajien viittaamassa valtuuston kokouksessa 25.9.2023 on ensinnäkin hyväksytty Itämäen tuulivoimahankkeen osayleiskaavan vaihe 1 ja lisäksi päätetty, että Itämäen tuulivoimahankkeen osayleiskaavan valmistelutyö vaiheen 2 ehdotuksen osalta jatkuu. Tältä osin Kaupunki toteaa, että arviossa ei ole ollut kyse sellaisesta asiakirjasta, joka olisi ollut kaupungin valtuuston nimenomaisen päätöksenteon/hyväksynnän kohteena. Tämän vuoksi arvio ei ole myöskään sisällynyt pöytäkirjan 25.9.2023 § 62 aineistoon, eikä sitä ole julkaistu kaupungin verkkosivuilla. Edelleen Kaupunki huomauttaa, että ainoastaan kaavakarttaa koskeva hyväksymispäätös on valituskelpoinen, eikä kaavaselostuksella ja/tai kaavaselostuksen liitteillä ole samanlaista oikeusvoimavaikutusta.

5 Lopuksi

(97)

ÅB on aikoinaan ostanut Murtomäen tuulivoimahankkeen YIT:ltä tietoisena siitä, että hanke ei kata koko maakuntakaavaan merkittyä tuulivoima-aluetta ja että hankkeen päätuulensuuntaan Itämäkeen ollaan suunnittelemassa toista tuulivoimahanketta, joka tulee toteutuessaan aiheuttamaan Murtomäen tuotantoon vaikuttavia varjostusvaikutuksia. Tuulivoimaloiden toisilleen aiheuttamat varjostusvaikutukset ovat ammattimaiselle tuulivoima-alan toimijalle tunnettu ilmiö, jonka potentiaalista vaikutusta Murtomäen hankkeen tuotantoon ÅB:lla neuvonantajineen on ollut ennen hankkeen ostamista mahdollisuus arvioida. ÅB on kuitenkin päättänyt ostaa hankkeen viereen kehitteillä olleen kilpailevan tuulivoimahankkeen aiheuttamasta riskistä huolimatta.

- (98) Riskin realisoituessa kolme vuotta myöhemmin Hankkeen osayleiskaavan tultua hyväksytyksi ÅB yrittää oikeudellisesti virheellisin perustein vedota mm. selvitysten puutteellisuuteen, maakuntakaavaan, oikeutettuihin odotuksiin ja kohtuuttomuuteen saadakseen kaavapäätöksen kumottua. Voi vain arvailla, onko ÅB alusta alkaen tulkinnut maakuntakaavan ohjausvaikutusta valituksestaan ilmenevällä tavalla virheellisesti ja tämän pohjalta olettanut Hankkeen joko kaatuvan maakuntakaavan vastaisena kokonaisuudessaan, tai vähintäänkin toteutuvan huomattavasti suunniteltua suppeampana, vai onko se ollut tietämätön muissa vierekkäisissä tuulivoimahankkeissa Suomessa noudatetuista tuulivoimaloiden välisistä etäisyyksistä ja yksinkertaisesti arvioinut potentiaalisten varjostusvaikutusten voimakkuuden aikoinaan alakanttiin. Ei ole ensimmäinen kerta, kun erittäin monimutkaisesta ja vaikeasti ennakoitavasta riskikokonaisuudesta tehdään tuulivoima-alan yrityskaupan yhteydessä virhearvio. Vastuu tällaisista virhearvioista on kuitenkin yksin toiminnanharjoittajalla, eikä niitä voi ÅB:n yrittämällä tavalla kaataa kaavoittajan niskaan tilanteessa, jossa viereistä hanketta koskeva osayleiskaava on kaikilta osiltaan MRL:n mukainen. ÅB:n valitus on tässä lausumassa esitetyillä perusteilla siksi hylättävä kokonaisuudessaan.
- (99) Yksityishenkilöiden valituksessa on nostettu esille huoli siitä, että tuulivoimahankkeiden pilkkominen osakokonaisuuksiin vaikeuttaisi ennen kaikkea eri hankkeiden yhteisvaikutusten arviointia ja vaarantaisi sitä kautta alueen luontoarvojen, ennen kaikkea metsäpeuran, maakotkan ja sääksen, elinolosuhteet. Huolta ovat aiheuttaneet myös YVA-menettelyn jälkeen hankealueen

läheisyydessä tehdyt petolintuhavainnot. Huolet ovat sinänsä aivan ymmärrettäviä, mutta Hankkeen kohdalla perusteettomia.

(100)

Hankkeen jakaminen nyt puheena olevaan Itä-mäki I hankkeeseen ja tulevaisuudessa mahdollisesti kaavoitettavaan Itä-mäki II hankkeeseen on ollut pitkälti seurausta YVA:n yhteydessä esille tulleista epävarmuuksista ja saadusta viranomaispalautteesta liittyen mm. metsäpeuraan ja petolintuihin, joiden seurauksena Itä-mäki II -hankkeeseen kuuluvat tuulivoimalapaikat päädyttiin lopulta pudottamaan pois Hankkeen osayleiskaavasta. Pyrkimyksenä on siten ollut päinvastoin vähentää Hankkeen vaikutuksia edellä mainittuihin luontoarvoihin. Eri hankkeiden yhteisvaikutusten arviointiin niiden toteuttaminen osissa ei vaikuta millään tavalla, sillä YVA-laki velvoittaa tähän joka tapauksessa ja se mahdollistaa myös jo toteutuneiden hankkeiden seurantojen yhteydessä saadun empiirisen tutkimustiedon huomioon ottamisen myöhemmissä hankkeissa (mikä ei olisi mahdollista silloin, jos kaikki suunnitellut hankkeet toteutettaisiin yhdellä kertaa). Mitä tulee YVA-menettelyn jälkeen ilmi tulleisiin petolintuhavaintoihin, Hanke on pikemminkin esimerkki toimivasta yhteistyöstä niin Kaupungin, hankekehittäjän, ELY-keskuksen kuin havaintoja tehneiden yksityishenkilöiden välillä. Tehtyihin petolintuhavaintoihin on reagoitu täydentämällä vaikutusarviointia, ja vaikutusarvioinnin johtopäätösten ja siihen liittyvien epävarmuuksien seurauksena varovaisuusperiaatetta noudattaen kaksi tuulivoimalapaikkaa on poistettu kaavasta kokonaan ja viisi tuulivoimalapaikkaa on ehdollistettu suunnittelutarveratkaisuille ja näiden edellyttämälle lisäselvitykselle. Yksityishenkilöidenkään

valituksessa ei ole näin ollen esitetty sellaisia perusteita, joiden johdosta Hankkeen osayleiskaava tulisi kumota.

11. joulukuuta 2023

PYHÄJÄRVEN KAUPUNKI

Liitteet

- 1) Siirretyt voimaloiden tv-alueet vertailukartta
22.9.2023
- 2) melu- ja varjostusmallinnus 5.9.2023
- 3) Päivitetty vaikutusarviointi (maakotka ja sääksi)
salassapidettävä
8.9.2023
- 4) ELY-keskuksen lausunto päivitetystä vaikutusarvioinneista
kotka ja sääksi salassapidettävä
14.9.2023
- 5) Hankealue ja metsäpeurojen vaellusreitit 10.12.2023
- 6) Itämäki vaihe 1 tuulivoiman OYK hyväksytty kaavakartta
14.9.2023
- 7) Itämäki vaihe 1 tuulivoiman OYK hyväksytty kaavaselostus
12.9.2023
- 8) Itämäki OAS_YVA-suunnitelma 14.9.2021
- 9) Itämäki näkymäalueanalyysi ja valokuvasoitteet
5.9.2023

- 10)Itämäki luonto- ja linnustoselvitys
12.5.2022
- 11)Itämäki arkeologinen selvitys 27.8.2022
- 12)Itämäki Natura arviointi julkinen versio 12.5.2022
- 13)Itämäki asukaskyselyn yhteenveto
28.4.2022
- 14)Itämäki yhteysviranomaisen perustellun päätelmän huomioon ottaminen 11.9.2023.
- 15)Itämäki vastineraportti tarkistettu kaavaehdotus
13.9.2023
- 16)selvitys Itämäki OYK vaihe 1. maakuntakaavan mukaisuus
5.4.2023
- 17)työneuvottelun muistio
14.9.2023
- 18)arkeologinen täydennysraportti 21.9.2023
- 19)Itämäki vaihe 1 vaikutusten ennakoarviointi EVA
18.9.2023